

Univerzita Pardubice
Fakulta Filozofická

Vliv a podpora rodin u vysokoškoláků na cestě k titulu

Jana Ungerová

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana Ungerová**
Osobní číslo: **H16314**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Vliv a podpora rodin u vysokoškoláků na cestě k titulu**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce s názvem Vliv a podpora rodin u vysokoškoláků na cestě k titulu, s podtitulem jak vysokoškoláci reflektují vliv a podporu své rodiny během vlastního studijního období se bude zabývat vlivem rodinného prostředí u studentů vysokých škol. Teoretická část bude věnována definování základních pojmů (např. rodina, vliv rodinného prostředí, a současný školní vzdělávací systém v ČR). V této první části se budu také věnovat teoretickému ukotvení v oboru antropologie: koncept forem kapitálů dle P. Bourdieu. Dílčím cílem této práce je analyzovat, zda má rodina vliv na výběr vysoké školy, a zda rodina podporuje studenta na cestě za titulem. Práce bude postavena na vlastním kvalitativním šetření mezi předem vybranými studenty, v němž se zaměřím na vliv, podporu rodiny a finanční zabezpečení studenta.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BOURDIEU, Pierre. Teorie jednání. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-518-3.

GIDDENS, Anthony. Sociologie. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

KATRŇÁK, Tomáš. Odsouzení k manuální práci: vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-29-6.

MATĚJŮ, Petr. Nerovnosti ve vzdělání: Od měření k řešení. Praha: SLON, 2010. Edice studie. ISBN 978-80-7419-032-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lada Viková

Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce:

1. května 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. června 2019

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslívec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Jaroměři dne 3. 6. 2019

Jana Ungerová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat mé vedoucí bakalářské práce, Mgr. Ladě Vikové, za veškerý čas a zejména za její cenné rady, trpělivost a především důvěru. Dále bych chtěla poděkovat informantům, bez kterých bych nemohla realizovat svůj výzkum.

Anotace

Tato práce pojednává o tom, jak vysokoškoláci reflektují vliv a podporu své rodiny během vlastního studijního období, a to na volbu a průběh vysokoškolského studia, z pohledu několika vybraných studentů VŠ. Teoretická část je věnována definováním základních pojmů (např. rodina, vliv rodinného prostředí, a současný školní vzdělávací systém v ČR). V této první části se také věnuji teoretickému ukotvení v oboru sociální antropologie: představení teorií kapitálů Pierra Bourdieu. Dílčím cílem této práce je analyzovat, zda má rodina vliv na výběr vysoké školy, a zda rodina podporuje studenta na cestě za titulem. Práce je postavena na vlastním kvalitativním šetření mezi předem vybranými studenty, v němž se zaměřím na vliv, podporu rodiny a finanční zabezpečení studenta.

Klíčová slova

Rodina, podpora, kvalitativní výzkum, vzdělání, rodinné prostředí.

Title

Influence and support of families with college students on the way to the title.

Annotation

This thesis discusses how university students reflect the influence and support of their family during their own study period, on the choice and course of university studies, from the perspective of several selected university students. The theoretical part is devoted to defining basic concepts (eg family, influence of family environment, and current school education system in the Czech Republic). In this first part I also deal with theoretical anchoring in the field of social anthropology: introduction by Pierre Bourdieu's theory of capital. The partial goal of this work is to analyze whether the family has an influence on the choice of college and whether the family supports the student on the way to the title. The thesis is based on its own qualitative survey among pre-selected students, in which I will focus on the influence, support of the family and financial security of the student.

Keywords

Family, support, quality research, education, family background.

Obsah

ÚVOD	10
1 RODINA	12
1.1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA A FUNKCE RODINY	12
1.1.1 Biologicko-reprodukční.....	13
1.1.2 Ekonomicko-zabezpečovací.....	13
1.1.3 Socializačně-výchovná.....	14
1.1.4 Emocionální.....	14
1.2 TYPY RODINY	15
2 VLIV RODINNÉHO PROSTŘEDÍ	17
2.1 VZTAHY V RODINĚ	17
2.2 VLIV VZDĚLÁNÍ RODIČŮ	18
2.3 AKTIVITY PODPORUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ V RODINĚ.....	19
2.3.1 Malý důraz dělnických rodičů na školní přípravu dítěte	19
2.3.2 Velký důraz vysokoškolsky vzdělaných rodičů na školní přípravu dítěte	20
2.4 EKONOMICKÁ SITUACE RODINY JAKO JEDEEN Z MOŽNÝCH VLIVŮ	22
3 VYBRANÉ KAPITÁLY PIERRA BOURDIEU.....	24
3.1 KULTURNÍ KAPITÁL.....	24
3.2 SYMBOLICKÝ KAPITÁL	26
4 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICCE.....	28
4.1 VYSOKOŠKOLSKÉ VZDĚLÁVÁNÍ	28
4.1.2 Poplatky studentů a finanční pomoc	29
4.2 HISTORIE POČTU VYSOKOŠKOLÁKŮ	30
5 METODOLOGIE.....	33
5.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	33
5.2 METODA ZÍSKÁVÁNÍ A ZPRACOVÁNÍ DAT.....	34
5.2.1 Přepis rozhovorů.....	35
5.3 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO SOUBORU	36
5.3.1 Charakteristika informantů a průběh výzkumného šetření	37
5.4 ETIKA.....	38
5.5 CÍL VÝZKUMU	39
6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	40
6.1 VLIV A SITUACE V RODINĚ.....	40
6.2 PODPORA RODINY	43

6.3 FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ, ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM.....	46
7 DISKUSE	51
ZÁVĚR.....	52
POUŽITÁ LITERATURA	54
PŘÍLOHY	57

Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1 počty studentů:	31
Graf č. 2 Studované obory	32
Tabulka č. 1 charakteristika informantů	37

Úvod

Název mé bakalářské práce je Vliv a podpora rodin u vysokoškoláků na cestě k titulu. Když jsem se rozhodovala, jaké téma své bakalářské práce zvolím, bylo hned jasné, že se zaměřím na rodinné vazby a jaký vliv má rodina na studenta. Vzhledem k tomu, že mě rodina plně podporuje v mém studiu, chtěla jsem se dozvědět, jak to funguje i v jiných rodinách, zda podporují své ratolesti, či jim do jejich životní dráhy vůbec nezasahují. Jako studentka vysoké školy jsem se rozhodla využít svých vazeb a k výzkumu přizvat své kolegy ze školního prostředí.

Předním tématem bude rodina, funkce rodiny a její typy. Rozebereme si pojmy úplná a neúplná rodina, a zda má neúplná rodina vliv na vzdělanostní dráhu potomka. V další části práce budou rozebírány vlivy rodinného prostředí na vzdělávání dítěte. Jako vlivy rodinného prostředí jsou brány vztahy v rodině, dosažené vzdělání rodičů, či špatná finanční situace.

Hlavní inspirací pro psaní bakalářské práce mi byla kniha od Tomáše Katrňáka *Odsouzení k manuální práci*, která mi dala nový náhled na danou problematiku. Jelikož se však ve své práci zabývám studenty vysokých škol, zaměřila jsem se ve své teoretické části na systém vysokoškolského vzdělávání v České republice, a jaké nároky i možnosti jako studenti máme. Zkoumala jsem, zda studenti vědí o možnostech stipendií na škole, kterou studují, a zda ho skutečně pobírají, či jakou dobu mají na dostudování bakalářského studia na veřejné vysoké škole tak, aby za studium nemuseli platit. V neposlední řadě jsem svůj zájem soustředila na knihu *Teorie jednání* od P. Bourdieu a jeho pojem symbolický a kulturní kapitál, který také úzce souvisí se vzděláváním.

Bakalářských prací na obdobné téma vyšlo několik. Opomenuli jiné vysoké školy, tak jen na Univerzitě Pardubice vyšlo hned několik závěrečných prací na téma vlivu rodiny na dítě. Jako hlavní bych chtěla uvést závěrečnou práci od Jiřího Franc, který se taktéž nechal inspirovat stejnou knihou Tomáše Katrňáka. Jeho závěrečná práce nese název „*Rodina a její vliv na vzdělanostní dráhy vysokoškoláků*“. Do práce jsem rovněž nahlédla, abych si ověřila, že jdu jiným směrem, než student J. Franc.¹

---

¹ Student J. Franc se v práci zabývá pouze vysokoškolsky vzdělanými rodinami. Informanty má složené ze studentů a jejich VŠ vzdělaných rodičů, kdežto v mé práci jsou do výzkumu zahrnuti studenti bez rozdílu, ovšem pouze studenti vysokých škol (a nikoliv jejich rodiče).

V praktické části jsem přemýšlela, zda půjdu směrem kvantitativním, či kvalitativním. Rozhodla jsem se, že pro moji práci bude nejlepší výzkum kvalitativní, u kterého se mi líbí aktivní zúčastněnost výzkumníka v terénu, což umožní hlouběji proniknout do dané problematiky. Použila jsem metodu rozhovorů a zúčastněného pozorování.

Rozhovory byly polostrukturované s otevřenými otázkami. Celkem jsem měla možnost realizovat deset rozhovorů s předem vybranými studenty vysokých škol.

Praktická část vychází z knihy *Kvalitativní výzkum*, kde autor J. Hendl (2005) podrobně popisuje metodologii výzkumu vhodnou pro mou práci. První část výzkumné práce je věnována vlivu a situaci v rodině, kde jsem se informantů dotazovala na dosažené vzdělání rodičů a jak vypadalo rozhodování, na jakou vysokou školu se přihlásí. V další části je rozebrána podpora rodiny, jakým způsobem mé informanty rodina podporuje a zda jim rodina pomáhá se studiem. Poslední část je věnována finančnímu zabezpečení a školnímu vzdělávacímu systému.

Díky výzkumnému šetření jsem se snažila zodpovědět dvě hlavní výzkumné otázky, které jsou:

„Jaký vliv má rodinné zázemí na studenta vysoké školy?“

„Jak je pro studenty důležitá podpora rodiny při studiu vysoké školy?“

V úvodu bych ráda zmínila, že v celé práci užívám termínu „*dělnická rodina*“. Tento termín jsem všeobecně použila pro nekvalifikované rodiny, nebo rodiče, kteří vykonávají manuální práci a k níž nepotřebují například dokončené středoškolské vzdělání. Dále v práci užívám výraz „*vysokoškolák*“, který je zde chápán jako student vysoké školy, nikoli absolvent VŠ.

1 Rodina

V první části bakalářské práce budou definovány základní pojmy, které úzce souvisí s pojmem rodina. Přiblížím, jakou má funkci rodina, a jaké existují typy rodin. Než však přistoupím k odborným definicím, pokládám si otázku, jak bych sama nejlépe definovala pojem rodina. Každý máme na rodinu jiný názor, jinou definici a pro každého znamená trochu něco jiného. Rodina je pro mne základ, který utváří náš charakter. Rodina jsou pro mne rodiče, děti, prarodiče, pravidla, láska, sounáležitost, respekt a především úcta. Je to jakási opora, motivace a stabilní zázemí, do kterého se kdykoliv můžete vrátit. Nebýt rodiny, patrně bych nemohla být tím, čím chci a poznávat svět.

„Family is not an important thing, it's everything.“

Michael J.Fox, 1992

1.1 Základní charakteristika a funkce rodiny

Definice pojmu rodina najdeme u mnoha psychologů, pedagogů a sociologů. Přesná charakteristika je tedy velmi složitá.

Podle Nakonečného je rodina: *„společenská instituce tvořící důležitý stavební kámen lidské společnosti.“* (Nakonečný, 2009, s. 425).

Radvanová však říká, že: *„Rodina je svazek muže a ženy a jejich svobodných dětí založený na biologickém základě, který je charakterizován rysem trvalého soužití. Je tedy institucí zajišťující především trvání lidského rodu.“* (Radvanová, 1978, s. 7).

Tato funkce rodiny neboli funkce reprodukční je historicky nejstarší. Tím však nechci říct, že rodina zajišťuje trvání lidského rodu pouze tím, že ze sexuálního soužití ženy a muže se narodí dítě, ale že dále vytváří ekonomické podmínky pro obživu a výchovu dítěte. Je hlavním nositelem a zprostředkovatelem kultury, poskytuje základ norem, hodnot, učí dítě žít a připravuje ho na další život ve společnosti. Jednoduše řečeno, rodina má jeden z největších vlivů na socializaci jedince do společnosti.

„Člověk, když se narodí, je nedisciplinovaný barbar. Člověkem se stáváme až v průběhu socializace.“ (Říčan, 1975).

Kromě toho, že je rodina biologicky významná pro udržení lidstva, je také hlavním nositelem kultury dítěte, a základní jednotkou každé lidské společnosti. Mimo to rodina dále propojuje generace, vytváří mezi nimi kontinuitu a pouta solidarity (Matoušek, 1997, s. 8).

Havlík a Kořa vymezují funkce rodiny následovně:

1. Biologicko-reprodukční
2. Ekonomicko-zabezpečovací
3. Socializačně-výchovná
4. Emocionální

1.1.1 Biologicko-reprodukční

První z výše uvedených funkcí nemá význam pouze pro rodinu, ale také pro celou společnost. Jak jsem již avizovala, funkce reprodukční je historicky nejstarší a zahrnuje sexuální život partnerů a reprodukčních procesů. Zamyslím-li se nad současnou situací, tak v dnešní době už není reprodukce vázána na soužití dvou jedinců. Dříve reprodukci zajišťovala pouze rodina. V dnešní době se například ženy často rozhodují, že budou vychovávat potomka bez otce, nebo existují nesezdané, nebo homosexuální páry, které se rozhodnou mít děti. A tak pro současnou společnost už reprodukce není hodnotou, jak tomu bývalo.

Dle Havlíka a Kořa: „*Po staletí byla manželská rodina v našem kulturním okruhu legitimním rámcem sexuálních vztahů, a to při současném předpokladu, že hlavním smyslem sexuality je početí dětí.*“ (Havlík, Kořa, 2002, s. 68).

1.1.2 Ekonomicko-zabezpečovací

Funkce ekonomická patřila po staletí k nejvýznamnějším funkcím rodiny. Podívám-li se na tento fakt z pohledu antropologa, tak je toto tvrzení zcela jasné. V dřívější tradiční společnosti existovala rodinná dělba práce, která produkovala na různé úrovni statky nutné pro život (Havlík, Kořa, 2002, s. 71). Tato tradiční společnost (můžeme použít i výraz venkovská rodina) představovala hospodářství, na němž se podíleli všichni členové rodiny. Socializaci a výchovu tak můžeme ztotožnit se zapojením dítěte do této rodinné dělby práce. Od tradiční společnosti, která zaniká v důsledku průmyslové revoluce, se přesouváme ke společnosti moderní, kde rozhodující většina rodin ztrácí svou úlohu hospodářsky produktivních jednotek (Havlík, Kořa, 2002, s. 72). Z uvedených poznatků mi vyplývá, že moderní společnost vede k tomu, že

profesní život není již přímo věcí rodiny (dříve hospodářství), ale uplatnění jedinců v činnosti v jiných skupinách. Další funkcí, která v moderní společnosti téměř vymizela, a kterou tradiční rodina plnila, je „*péče o členy rodiny v době, kdy z různých důvodů nemohli být zapojeni do rodinných činností. Nemocní, staří lidé, umírající, děti...*“ (Havlík, Kořa, 2002, s. 73). V dnešní moderní společnosti jsou tyto činnosti předávány odborníkům tomu určeným, například pečovatelský dům, veřejné organizace atp. Netvrdím však, že by tomu tak bylo ve všech rodinách.

1.1.3 Socializačně-výchovná

Tato třetí funkce je velice důležitá a nezastupitelná, avšak se domnívám, že řada rodin nefunguje tak, jak by měla. V tom dalším případě poté vstupuje do role stát, či instituce a zakročí tím správným směrem. Nejvíce se mi líbí úsloví od Sigmunda Freuda, že rodina je primárním nositelem a zprostředkovatelem socializace dítěte. Socializace, jak dobře vím, je proces, při kterém se jedinec začleňuje do společnosti, tzv. učí se žít v dané společnosti, počínaje rodinou, dále do kolektivu vrstevníků a dále do celé společnosti. Každá kultura má zajisté vlastní pravidla, a praktiky v tom, co rodiče od dětí mohou vyžadovat, jakým hodnotám a jak děti vést (Havlík, Kořa, 2002, s. 74).

„Problém je o to složitější, že dnes souběžně působí protikladné hodnotové systémy, což dále znejišťuje rodiče v cílech a metodách jejich výchovného působení.“ (Havlík, Kořa, 2002, s. 74).

Dále je na místě zmínit, že školní úspěšnost dítěte bývá jednou ze základních hodnot rodiny, často patří k měřítkům její úspěšnosti. Získání určitého stupně vzdělání u syna nebo u dcery (vysoká škola), je vnímáno jako prostředek nejen udržení, ale případně i zvýšení sociálního statusu v rodině (Kosíková, 2011, s. 151).

1.1.4 Emocionální

Poslední funkcí rodiny, dle Havlíka a Koti je funkce emocionální. Také, jako předešlé funkce, je tato pro rodinu důležitá a zásadní. Zřídka nám někdo podá obdobné, a tak potřebné citové zázemí, kterým je například láska a pocit jistoty a bezpečí. V prostředí domova se můžeme odreagovat z problémů, které vznikají z „vnějšího světa“ (práce, škola, vztahy atp) (Havlík, Kořa, 2002, s. 71). Na druhou stranu může být rodina i zdrojem stresu – rozvod rodičů, úmrtí někoho blízkého, násilí atp.

Dalším znakem rodiny je společné zázemí, které však nemusí být podmínkou. Existují partneři, kteří žijí odděleně, a vychovávají děti ve střídavé péči, ale stále jsou rodina.

Rodina vytváří domov, v některých společnostech pohyblivý (obytný vůz, přívěs), v jiných nepohyblivý (byt, dům). Stabilita domova a jistá skrytost domova před zraky „veřejnosti“ jsou podstatnými podmínkami jak pro vychovávání dětí, tak pro budování intimních pout mezi dospělými partnery. Tato funkce rodiny je v moderní společnosti důležitější, než byla ve společnostech starších.

1.2 Typy rodiny

Rozeznáváme hned několik typů rodin. Od velikosti rodiny, funkčnosti až po strukturu. V dnešní době můžeme rodinu rozdělit i podle pohlaví partnerů: heterosexuální x homosexuální.

Nejrozšířenější a nejstarší typ rodiny je však **rodina úplná**. Je to taková rodina, kde žijí oba biologičtí rodiče nejméně s jedním dítětem ve společné domácnosti. Můžeme tak mluvit o rodině nukleární. Jedná se tak úplně o základní typ rodiny, kterou tvoří otec, matka a jejich děti. Nemůžeme však zaručit, že úplná rodina je známkou kvalitní výchovy dítěte. Mnohdy je tomu naopak. Je zde však obrovský předpoklad, že dítě, které žije v úplné rodině, si tak převezme vzorce chování do své vlastní rodiny v dospělosti (Keller, 2011, s.138).

*„Zdárná rodina je ten nejkrásnější dar Boží. Já bych ji přirovnala k naladěné lyře:
každá struna jiný tón, a přece vspolku nejčistší souhlas.“*

Božena Němcová (1820–1862)

Dalším typem rodiny, je **rodina neúplná**. Jak už z názvu vyplývá, jedná se o typ rodiny, kde figuruje jen jeden z rodičů. V tomto případě se nemusí jednat jen o rodiče. Za neúplnou rodinu je považováno složení jakéhokoliv dospělého pečujícího o dítě, nebo děti. Nejčastěji, jak neúplná rodina vzniká, je rozvod, rozchod, nebo úmrtí jednoho z rodičů. Vzhledem k tomu, že v dnešní době je míra rozvodů, jak ukazují statistiky, až 60 %, tak neúplných rodin přibývá. Rozvod rodičů může být jednou z nejvíce traumatických událostí v životě dítěte, stejně tomu tak je u úmrtí jednoho z rodičů. Tyto aspekty mají pravděpodobně dopad na další vzdělanostní dráhu dítěte.

V knize *Sociální aspekty výchovy* od Blahoslava Krause, se můžeme dočíst: „*Potvrzuje se jistý negativní dopad neúplné rodiny na chování žáků, a to především pokud jde o rodiny, kde chybí otec.*“ (Kraus, 1999, s. 127).

Rodina doplněná, jako další z typů. Vyjma pojmu doplněná rodina, se také používají termíny jako nevlastní rodina, nová rodina atp. Rozumí se tím rodina, do které si jeden z biologických rodičů přivedl partnera/ku. Stává se, že s příchodem nového partnera do rodiny, přicházejí i nová pravidla. Mnohdy to vede k tomu, že dítě nového partnera nerespektuje, a tím vznikají konflikty. Někteří odborníci se přiklánějí k názoru, že mladší věk dítěte je pro přijetí nebiologického rodiče zdárnější. Avšak proti tomuto názoru se staví jiní odborníci, kteří tvrdí, že starší dítě, rozumí se tomu období puberty, snáší příchod nového člena rodiny lépe. Vysvětlují to tím, že starší dítě je méně závislé na rodičovské péči.

Nyní jsem rozebrala všechny důležité funkce rodiny, které se vztahují k mému tématu, a které budu reflektovat v praktické části. Je zřejmé, že všechny funkce rodiny jsou velice důležité, ale z mého hlediska a hodnocení, bych vyzdvihla funkci socializační a výchovnou, bez které by se jedinec těžko orientoval ve společnosti. Avšak názory na to, která funkce je tou nejdůležitější, se u mnoha odborníků liší. Dle Radvanové je nejdůležitější funkce biologicko-reprodukční, což je zcela logické, neboť nebýt reprodukční funkce, neměli bychom koho vychovávat. V další kapitole navážu na vliv rodinného prostředí, a zda má rodina nějaký vliv na vzdělanostní dráhu.

2 Vliv rodinného prostředí

Druhá kapitola, jak jsem již avizovala, se zabývá vlivem rodinného prostředí na potomka. Zaměřím se na to, zda má vzdělání rodičů, či ekonomická situace rodiny vliv na vzdělanostní dráhu potomka, a jaké jsou aktivity podporující vzdělávání v rodině.

Prostředí, do něhož se člověk narodí a v němž člověk vyrostne, se podepisuje téměř na celém jeho životě. Děti z vysoce společensky postavených rodin mají velkou pravděpodobnost, že jejich společenský status, jejich ekonomická úroveň a životní způsob, které měly během dětství a mládí, se nezmění ani poté, co rodinu opravdu opustí a založí si vlastní rodinu, nebo začnou žít samy (Katrňák, 2004, s. 33).

Tématem vlivu rodinného prostředí se zabývá mnoho pedagogů, psychologů a rovněž sociologů. Je otázkou, jak velký vliv má rodinné prostředí na studijní dráhu dítěte. Domnívám se, že dítě vyrůstající ve fungujícím rodinném prostředí dosahuje lepších školních, i mimoškolních úspěchů než adolescent, který nemá vhodné a fungující zázemí.

Rodinné prostředí je jasným faktorem, které ovlivňuje životní dráhu dítěte, a jak jsem již ve funkci rodiny psala, je to silný socializační faktor.

Co se týče rodinného prostředí, na dítě působí celá řada faktorů, například věk rodičů, jejich vzdělání, postavení ve společnosti, ale i početnost rodiny. Přehnaná péče, vysoké nároky, tak i nezáměr rodičů o školní výsledky mohou mít negativní důsledky na vývoj i životní dráhu dítěte.

2.1 Vztahy v rodině

Vztahy v rodině hrají velkou roli na klid a harmonii dítěte. Obrovský vliv má pak atmosféra v rodině, a stabilita rodinného prostředí. Mezi největší problémy v rodině, které mají následný dopad na vzdělávání, můžeme zařadit problémy spojené s rozvody, alkoholismem, nezaměstnaností rodičů, nebo jejich špatný zdravotní stav, které vedou k problematické situaci, kdy rodina nevytváří mladistvému zázemí pro vzdělávání, ale naopak vyžaduje pomoc, která další vzdělávání komplikuje nebo znemožňuje (Matějů, 2010, s. 176).

„Rodinné zázemí je složité. Rodiče spolu nežijí, o ni se stará otec, který si vzal do péče tři děti po zemřelých příbuzných, zřejmě musí doma otci hodně pomáhat. [...] Matka

alkoholička ji vyhodila z domova, vzala si ji k sobě babička, která žije na hranici životního minima.“ (Matějů, 2010, s. 176).

Jestliže však dítě vyrůstá v harmonickém prostředí, jsou mu předávána pravidla a hodnoty, jako je například kladný vztah ke vzdělávání.

2.2 Vliv vzdělání rodičů

„Ve skutečnosti škola provádí selekci ve prospěch výše a lépe postavených sociálních vrstev. Vybírá již předem vybrané, selektuje již vyselektované.“ (Bourdieu, Passeron, 1964, 1977).

Chceme-li zkoumat vliv dosaženého vzdělání rodičů na jejich ratolest, musíme vědět, jakou hodnotu pro ně samotné vzdělání má. Jakmile rodiče nepřisuzují vzdělání velký význam, ani děti nebudou vzdělání dávat velkou váhu. Nemusí tomu tak být všude. Mnozí se snaží o změnu, a nepokračovat ve šlépějích svých rodičů. Jedná se o lepší pracovní pozici, nebo vylepšení sociálního statusu. Jak i z mého výzkumu vyplývá, valná většina informantů pochází z rodin, kde žádný z rodičů nemá vysokoškolský titul, ba dokonce ani maturitní vysvědčení. Nemůžeme tedy přesně říct, zda má vzdělání rodičů větší, či menší vliv na následné vzdělání dítěte, alespoň v mém kvalitativním výzkumu.

Andrea: Rodiče nemají vysokoškolské vzdělání. Bohužel jim doba nedovolila studovat. Matka chtěla studovat práva, ale tenkrát, když se rozhodovalo o studiu, tak neměla na vybranou. Musela si vzít otce, a založit rodinu, dnes je na to nahlíženo úplně jinak. Dnešní mládež, včetně mne, klade větší důraz na vzdělání a kariéru (Informant č. 1).

Je to tedy umožněno i dobou? V dnešní době máme mnoho možností. Bezplatné studium na státních vysokých školách (viz. kapitola č. 4), možnost cestovat a poznávat cizí země díky různým zahraničním výukovým programům jako např. Erasmus. Bylo tomu tak vždycky?

Podívám-li se na statistiky, tak na začátku šedesátých let ve Francii měli synové manažerů osmdesátkrát větší pravděpodobnost dostat se na univerzitu než synové zemědělců a dělníků (Bourdieu, Passeron, 1964, in Katrňák, 2004, s. 22). V osmdesátých a devadesátých letech pak vztah mezi sociálním postavením rodičů a vzdělanostním úspěchem jejich dětí zůstává

v Západní Evropě a Severní Americe prakticky beze změn (Katrňák, 2004, s. 23). Podle všech dostupných údajů a statistik, pocházejí studenti s nejvyšším vzděláním a nejhodnotnějšími diplomy z dobře společensky postavených rodin.

Postoupíme dále do devadesátých let 20. století, tak ani zde neuvidíme žádné velké pokroky. Naznačují nám, že tato léta příliš neoslabují vzdělanostní reprodukci v české společnosti a nezvyšují tak nijak výrazně šance potomků rodičů s nízkým vzděláním na vyšší vzdělání (Katrňák, 2004, s. 23).

Zdá se mi, že sociální výhody a nevýhody mají v moderní společnosti, podobně jako měly ve společnosti tradiční, kumulativní povahu. Výhoda plodí výhodu a handicap posiluje handicap. Řídí se tak dnešní společnost předsudky a nahlíží na to, z jaké sociální vrstvy pocházíme? V dnešní době má právo na vzdělání opravdu každý. Stále však v moderní společnosti máme nastavené sociální vrstvy, přes které se výše postavení lidé koukají s despektem na lidi s nižším statutem.

2.3 Aktivity podporující vzdělávání v rodině

S někým se rodiče učí, někomu rodiče pomáhají s domácími úkoly a školní přípravou. Bohužel tomu tak není v každé rodině. Pojdme si to představit na dvou rozdílných bodech.

Nekvalifikovaní rodiče, kteří nemají ambice ve vzdělání, nemají tak tendenci podporovat své adolescenty ve vzdělání a oproti tomu stojí rodina vysokoškolsky vzdělaných rodičů, kteří mají vzdělání na prvním místě a mají zájem o školu a domácí přípravu. Ale je tomu tak všude?

2.3.1 Malý důraz dělnických rodičů na školní přípravu dítěte

Dle výzkumu Tomáše Katrňáka dělničtí rodiče dítě nevedou a systematicky nepřipravují do školy a na výuku. Nelze s přesností říct, že by jim bylo jedno jak si děti ve škole počínají, jaké mají známky a zda pravidelně do školy docházejí, ale naopak toho mnoho nedělají, aby mu vstup do školy ulehčili. Očekávají však, že samo dítě se bude snažit a projevovat zájem o pomoc od svých rodičů (Katrňák, 2004, s.65).

Martin: „*Pocházíme z docela chudé rodiny. Rodiče se se mnou nikdy neučili, ani se nezajímali o školní úspěchy/neúspěchy. Nikdy se to prostě moc neřešilo.*“ (Informant č.10).

Takto vzpomíná jeden z mých informantů, který pochází z dělnické rodiny. Nemůžeme však říct, že to tak chodí ve všech dělnických rodinách. Jedna informantka uvádí:

Petra: *Rodiče doma vše zařídí, chtějí po mě pouze to, abych se učila. Nechají mi klid na učení, nutí mě, abych se učila, podporují mě tím, že mě povzbuzují a jsou ochotný mě přezkoušet. Občas mi slíbí nějakou maličkost, když zvládnou zkoušky* (Informantka č.7).

S přesností nemůžeme říct, že všechny dělnické rodiny jsou stejné. Jdeme od rodiny k rodině a dozvídáme se, že všude je to jiné.

Tomáš Katrňák ve své knize *odsouzení k manuální práci* tvrdí, že rodiče z dělnické rodiny se zaměřují pouze na to nezbytné, co škola požaduje a co má dítě předepsané jako povinnost, rozumí se tomu písemky, domácí úkoly atp. Ostatně vše, co je nad rámec školních povinností, jako je například četba knih, rozvíjení kulturních znalostí a dovedností, rodiče nepovažují za důležité, a tak to u dětí nerozvíjejí a nepěstují (Katrňák, 2004, s. 108).

Můžeme to přisuzovat odkoukaným modelům výchovy. To, co jejich rodiče nepoznali v dětství, nemůžou pak vyžadovat po svých dětech, neznají to, nemají to vžitě.

2.3.2 Velký důraz vysokoškolsky vzdělaných rodičů na školní přípravu dítěte

Rodiče, kteří mají sami vysokou školu, předpokládají, že jejich potomek samozřejmě musí taky studovat a vzdělávat se. Je zde kladen veliký důraz na kulturní aktivity dětí, a zájem rodičů o vše, co je spojené se školou a přípravou dítěte do školy (Katrňák, 2004, s. 135).

Rodiče vybírají dětem ty nejlepší školy a sami za ně rozhodují, co budou studovat a jakým směrem se dají. Poté v průběhu docházky dítěte do školy kladou rodiče důraz na domácí přípravu. Vědí totiž, že základ školního úspěchu spočívá v dobré domácí přípravě (Katrňák, 2004, s. 137).

Samotná příprava pak vypadá tak, že rodiče se s dítětem učí, probírají s ním školní látku a vysvětlují jim její obsah.

„No a potom je přivedu domů a píšeme úkoly, děláme úkoly a povinnosti. Vždycky si s tou malou sednu, a mám snahu, aby ten úkol byl co nejlepší...“ (Paní Zelená, Katrňák, 2004, s. 137).

Tím, že vysokoškolsky vzdělaní rodiče, kladou velký důraz na vzdělání a přípravu do školy, jde ruku v ruce s jejich vzdělanostními aspiracemi. Předpokládají, že dítě půjde po základní škole na střední školu, či gymnázium, kde zdárně získají maturitní vysvědčení a budou pokračovat dále na vysokou školu, kterou jim v tom horším případě sami vyberou. Rodiče tak očekávají, že budou ve škole patřit úplně k těm nejlepším studentům a budou dosahovat vysokých kvalit. Pakliže má dítě horší známku než dvojku, zasahují rodiče s tresty a volí nejrůznější způsoby, aby takové známky už nikdy dítě nemělo (Katrňák, 2004, s. 139).

Nejsou to až moc vysoké ambice rodičů? Mám přesvědčení, že vysokoškolsky vzdělaní rodiče opravdu ovlivňují vlastnosti dítěte. Určitě je správné, aby se rodič učil s dítětem a pomáhal se školní přípravou, ale všeho s mírou. Jsou známy případy, kdy dítě, později dospělý jedinec, studuje vysokou školu jen kvůli nárokům a požadavkům ze strany rodičů, a aby jim jednoduše udělal radost. Rodiče jsou však přesvědčení, že dělají pro své ratolesti jen to nejlepší, a že vzdělání zaručuje člověku ve společnosti postavení a sociální status.

Jeden z mých informantů o soužití s vysokoškolsky vzdělanými rodiči:

Luboš: „Rodiče mne nutili studovat technický obor, kvůli pozdějšímu uplatnění. Já jsem vždycky chtěl studovat umění a humanitní vědy. Šel jsem tedy na rok na technický obor, kde jsem vůbec nebyl spokojený. Ukončil jsem studium, a teď jsem tady. Studuji konečně to, co jsem od začátku chtěl. Rodiče s tím nesouhlasí, ale mně je to jedno.“ (Informant č.6).

2.4 Ekonomická situace rodiny jako jeden z možných vlivů

„V současnosti se potvrdily souvislosti mezi chováním žáků a materiální úrovní rodiny. Jak výše příjmu, tak majetkové poměry...“ (Kraus, 1999, s. 128).

Je samozřejmostí, že ekonomika se promítá i do vzdělávání. Ekonomika se nám promítá přes trh, na němž se nabízejí a požadují pracovní síly různé kvalifikace (Havlík, Kořa, 2002, s. 31). Správná ekonomická funkce rodiny je velmi důležitá, jak jsem již psala výše. Znamená zabezpečení příjmu rodiny nejen pro základní životní potřeby, ale také koníčky, sport, či vzdělávání. Základními životními potřebami se rozumí střecha nad hlavou, strava, ošacení a hygiena. Správná ekonomika rodiny by však měla uspokojovat i další potřeby, jako jsou již zmíněné koníčky, kultura a především vzdělávání. Rodina by tak měla být zprostředkovatelem snadného průběhu vzdělávací dráhy dítěte.

Pokud však ekonomicko-zabezpečovací funkce nefunguje správně, může docházet k brzkému odchodu ze vzdělávání, a následnému potýkání se s nezaměstnaností. Ekonomickou funkci rodiny beru jako jednu z nejdůležitějších, ale pro každého je tato funkce jinak důležitá. „*Ekonomická funkce rodiny po staletí patřila k nejvýznamnějším.*“ (Havlík, Kořa, 2002, s. 71).

Jak by ale mohla ekonomická funkce rodiny souviset s postojem dítěte ke vzdělání? V knize *Nerovnosti ve vzdělání* od autorů Matějů, Straková a Veselý se uvádí: „*relativně často uváděným důvodem nepokračování ve studiu je snaha postavit se na vlastní nohy a jít pracovat, což zřejmě souvisí se složitou rodinnou nebo finanční situací.*“ (Matějů, 2010, s. 164).

Z výše uvedeného je zřejmé, že nedostatek finančních prostředků v rodině může vést i k předčasnému odchodu ze vzdělávacího zařízení. Avšak vše záleží na výchově a na správném vedení dítěte ke vzdělávání. Jako příklad vlivu rodinného prostředí jsem si tak vybrala vztahy v rodině, vzdělání rodičů a jako poslední výše zmíněnou kapitolu ekonomického/finančního zabezpečení. Tímto bych chtěla uzavřít kapitolu vliv rodinného prostředí, která je spíše z pohledu pedagogického a psychologického, a zaměřit se na další významný vliv, kterým je kulturní kapitál. Nadcházející kapitola je z pohledu antropologického, neboť Pierre Bourdieu byl významný francouzský antropolog a sociolog, který použil termín „kulturní kapitál“ ve své knize *Teorie Jednání*.

Pojem kulturní kapitál je jeden z rodinných vlivů, který úzce souvisí se vzděláním, neboť jak si myslím, přináší hlavní vzdělanostní rozdíly.

Dle Jiřího Střelce: *„sociálně znevýhodněné prostředí může dítě natolik ovlivnit, že začlenění do vzdělávacího proudu a následné jeho uplatnění ve společnosti může být pro dítě velmi náročné.“*²

Například děti, které pochází z vyšších sociálních vrstev, mají jiný kulturní kapitál než děti z nižších sociálních vrstev. Z toho potom mohou plynout různé výhody či nevýhody.

---

² *Rodina v centru* [online]. [cit. 2019-06-06]. Dostupné z: <https://www.rodinavcentru.cz/socialne-znevychodnujici-rodinne-prostredi-ditete-a-jeho-vliv-na-selhani-v-zs/>

3 Vybrané kapitály Pierra Bourdieu

Jak jsem již naznačila, v této kapitole se budu věnovat kulturnímu a symbolickému kapitálu, pojmům, které definoval a rozpracoval významný francouzský antropolog a sociolog Pierre Bourdieu. Je znám základními koncepty, kterými jsou habitus, pole a kapitál. Kapitál většinou na prvním místě vnímáme jako označení finanční prostředky, ale Bourdieu tento pojem chápe v širším slova smyslu. Kritizuje toto tradiční chápání výrazu *kapitál* jako zúžené a dává tomuto pojmu přesnější vymezení. Základními formami kapitálu tak podle Pierra Bourdieu jsou kapitál kulturní, symbolický, ekonomický a sociální. Ve své bakalářské práci považuji za důležité věnovat se kapitálu kulturnímu a symbolickému, protože, jak bude dále doloženo, oba souvisí se vzděláním.

3.1 Kulturní kapitál

„Sociální a kulturní zdroje rodiny ovlivňují vzdělávací výsledky dítěte. Stávající společenský řád je tudíž výsledkem symbolického násilí. Vládnoucí třída má své symboly (jazyk, artefakty, zvyky), díky kterým vše vypadá přirozené. Škola tento stávající řád podporuje-se sociálními talenty se zachází jako s přirozenými a sociálně handicapované děti mají stejné postavení ve škole jako rodiče ve společnosti ...“³

Kulturní kapitál plyne z toho, v jakém kulturním prostředí vyrůstáme. Je to soubor osvojených neboli naučených znalostí, které člověk získal v rodinném prostředí. Vychází nám z toho, že například děti, které pocházejí z vyšších sociálních vrstev, mají jiné kulturní prostředí než děti z nižších sociálních vrstev. Je to tím, že děti z lépe postavených rodin „zdědí“ tento kapitál po svých rodičích. V průběhu socializace tyto schopnosti a kulturní znalosti získávají.

Plyne z toho hned několik výhod. Podle teorie Pierra Bourdieu jsou děti z vyšších vrstev, díky prostředí, v němž vyrostly, více obeznámeny s kulturou, lépe se v ní vyznají a škola pak tyto jejich získané vlastnosti zhodnocuje a dosahuje i lepších školních výsledků, než jakých dosahují děti z nižších společenských vrstev (Katrňák, 2004, s. 42).

---

³ PALÁN, Zdeněk. *Andromedia* [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/bourdieuova-teorie-kulturniho-kapitalu>

„Rodiny vkládají do vzdělání tím víc, čím je jejich kulturní kapitál významnější a čím větší je jeho relativní váha v poměru k jejich ekonomickému kapitálu – a také čím menší relativní účinnost či rentabilitu prokazují jiné reprodukční strategie. Zvláště strategie dědičné.“

(Bourdieu, 1998, s. 27).

Musím však zmínit, že kulturní kapitál je vždy spojen jen s konkrétní osobou, s jejím chováním a s jejími názory (Katrňák, 2004, s. 42). Je důležité, že kulturní kapitál nemůžeme ztratit, ani o něj nelze přijít.

Bourdieu rozděluje kulturní kapitál na další tři podskupiny. Kulturní kapitál vtělený, objektivizovaný, institucionalizovaný. Kapitál vtělený je úzce spojený s naší myslí, představuje určité kulturní postoje a jednání, které si osvojujeme v rámci socializace. Kapitál objektivizovaný je hmatatelné zboží, které nás nějakým způsobem vzdělává: knihy, obrazy, hudební nástroje, památky atp. A poslední, kapitál institucionalizovaný, je takový, který si představuje například akademické tituly, nebo doklady o dosaženém vzdělání (Giddens, 2013, str.253).

Za zmínku stojí i Bernsteinovy jazykové kódy, které navazují na kulturní kapitál. Basil Bernstein tvrdí, že děti z různých sociálních vrstev si vytvářejí už od útlého věku odlišné kódy nebo formy řeči, které mají zásadní vliv na jejich pozdější úspěch ve škole (Bernstein, 1975, str. 46). Nejde tak přímo o slovní zásobu, či vyjadřovací schopnosti, ale o systematické rozdíly ve způsobu komunikace, jimiž se různé sociální skupiny vyznačují. Podle Bernsteina děti z nižších vrstev uplatňují takzvané „omezené kódy“.

„Omezené kódování znamená, že komunikace spočívá na nevyslovených předpokladech, jejichž znalost je považována za samozřejmou. Tento typ komunikace se úzce pojí s konkrétním kulturním prostředím rodiny, kde jsou hodnoty a normy považovány za samozřejmé a není nutno je verbalizovat.“ (Bernstein, 1975, str. 58).

Tyto omezené kódy jsou dle Bernsteina typické pro děti vyrůstající v rodinách s nižšími příjmy a pro vrstevníky, s nimiž se stýkají. Naproti tomu stojí děti z rodin s vyšším formálním vzděláním, které si osvojují rozvinuté kódy, které jim umožňují individualizovat smysl jednotlivých slov podle potřeby konkrétní situace. Z celé Bernsteinovy teorie vyplývá, že děti, které si osvojily rozvinuté kódy, mají větší předpoklady k úspěšnému prosazení v procesu formálního vzdělávání. Tím však nechce říci, že děti z nižších vrstev mají „nedostatečné kódy“, ale jejich způsob vyjadřování se dostává do rozporu s akademickou kulturou školy. Děti, které mají rozvinuté kódy, ji zvládají daleko snáze (Giddens, 2013, str. 254).

Shrnuli-to, rodiče nám v rámci socializace předávají kulturní kapitál. Tento kulturní kapitál nás dozajista poznamenává i v průběhu našeho života. Narodíme-li se do níže postavené sociální vrstvy, automaticky máme předurčený kulturní kapitál, a indikuje tak náš status, a je tedy snadno využíván k identifikaci do které třídy patříme. Z výše uvedeného je zřejmé, že sociální a kulturní zdroje ovlivňují vzdělávací výsledky dítěte.

3.2 Symbolický kapitál

„Symbolický kapitál, to jest kapitál, který není rozpoznávaný jako kapitál, funguje tak, že aktér prostřednictvím něj získává explicitní nebo praktické uznání“ (Bourdieu, 1983, str. 46).

Je to druh kapitálu, u kterého je potřeba, aby byl druhými jedinci poznatelný, a dokázali ho ocenit. Takovým kapitálem Bourdieu myslí všechny druhy kapitálu: ekonomický, sociální a kulturní (Bourdieu, 1983, str. 81). Jedním z cílů symbolického kapitálu je rozhodně společenské uznání, které je cílem všech sociálních bojů, jež hrají, ať vědomě, či nevědomě, všichni sociální aktéři ve všech sociálních polích.

Absolvováním školy si jedinec zvyšuje jak sociální, tak symbolický kapitál (Sak, Kolesárová, 2012, s. 79). Je možné, že vysokoškolsky vzdělané děti zvyšují prestiž celé rodiny? Každým úspěchem dětí se může rodina před příbuznými „chlubit“, mohou zmínit získaný VŠ titul. Je to součástí symbolického kapitálu?

Symbolickým kapitálem může být kterákoliv vlastnost, kterou dokážeme poznat (vidět) a uznat ji. A jak symbolický kapitál definuje P. Bourdieu?

„Typickým symbolickým kapitálem je například čest. Vytváří ji čistě jenom pověst, představa těch druhých, kteří na základě určitých společných přesvědčení vidí a hodnotí tu a tu vlastnost, a to a to chování jako čestné nebo nečestné.“

(Bourdieu, 1998, s. 81).

Když se zamyslíme nad tím, proč mnoho lidí studuje, určitě se dozvíme i fakt, že studují kvůli společenskému postavení, nebo uznání. Uznání ať už od rodiny, či od okolí. Vzdělání je tak v naší většinové společnosti úzce spojen s pojmem symbolický kapitál.

Po výčtu druhů kapitálů se budu ve své práci věnovat další důležité kapitole, kterou je školní vzdělávací systém v České republice. Ve své bakalářské práci se věnuji „vysokoškolákům“,

a tak považuji za důležité nahlédnout, jak v současné době funguje terciální vzdělávání v České republice. Dále se v praktické části věnuji otázkám finančním a stipendijním, proto tuto kapitolu beru jako důležitou pro další část mé práce.

4 Školní vzdělávací systém v České republice

V této kapitole se chci zaměřit na strukturu systémů vzdělávání v České republice, především na terciální vzdělávání. V České republice je stanoven obecný politický rámec vzdělávání. Od preprimárního vzdělávání, čemuž se rozumí předškolní vzdělávání v mateřské škole, dále základní vzdělání, které můžeme dělit na primární a nižší sekundární vzdělávání, a na závěr vzdělávání na středních školách, až po terciální vzdělávání, kterému se chci věnovat.⁴

Otázku školního vzdělávacího systému jsem zařadila do teoretické části z toho důvodu, neboť v části praktické, jsem se svých informantů dotazovala na vysokoškolský systém v České republice, a jak jsou s ním spokojeni, a v rámci finančního zabezpečení informantů jsem se dotazovala, zda pobírají stipendia a či vědí, na které mají nárok a na které nikoli.

4.1 Vysokoškolské vzdělávání

Bakalářský studijní program nás připravuje na následné povolání, či ke studiu v magisterském studijním oboru. Od státu máme na veřejných vysokých školách zdarma čtyři roky na splnění bakalářského studijního programu. Nad stanovený rámec si student platí poplatek za semestr, který má každá vysoká škola stanovený jinak.

Vojtěch: „*Prodloužil bych dobu na bakalářské studium na pět let. Co když se při prvním studiu rozhodnete pozdě, že Vás to nebaví? - přestoupíte na jinou školu, ale už nemáte lhůtu na ukončení studia, musíte platit...*“ (Informant č.5).

Standardní vysokoškolské studium tak může trvat nejméně tři a nejvíce sedm let.⁵

---

⁴ Dostupné online z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>

⁵ Tamtéž, str. 44.

4.1.2 Poplatky studentů a finanční pomoc

Jak jsem již výše psala, podle vysokoškolského zákona máme všichni možnost bezplatně studovat na státních vysokých školách. Jsou však určité výjimky, kdy jsme nuceni zaplatit poplatek za překročení stanoveného limitu studia, či pokud studujeme v cizím jazyce.⁶ Univerzita Pardubice si stanovila poplatek za delší studium 15 tisíc korun za semestr. Jako studenti mají nárok na odvolání proti výši stanoveného poplatku. Každý student má možnost odvolat se k rektorovi univerzity, který může výši stanoveného poplatku snížit, či úplně prominout. Aby však částka byla snížena, student musí uvést důvody, které mu nedovolují požadovanou částku zaplatit. Může se jednat o špatnou sociální situaci nebo zdravotní problémy. Rektor dále může přihlédnout ke studijním výsledkům, a poplatek snížit.⁷ Jedná se tak o jednu z finančních pomoci od Univerzity, kterých se může studentům dostat.

Stipendia, která mohou studenti pobírat si uvedeme na zavedeném stipendijním řádu Univerzity Pardubice. V zásadě existují dva typy stipendií:

1. Stipendia pravidelně vyplácená

- Stipendium prospěchové
- Ubytovací
- Sociální

2. Stipendia jednorázově vyplácená

- Na podporu Erasmu
- Za výzkumné či tvůrčí výsledky
- Reprezentace školy na poli sportovní či umělecké

A samozřejmě mnoho dalších benefitů, kterými chce škola své studenty udržet, aby své studium dokončili.⁸

Stipendium prospěchové je zřejmé. Student musí dosahovat určitých kvalit a určitého průměru, aby dosáhl na stipendium za vynikající studijní výsledky. Počet studentů, kteří mohou dostat prospěchové stipendium je však omezený. Další stipendium je ubytovací. Toto stipendium může pobírat úplně každý, kdo pochází z jiné obce, či jiného okresu kde se nachází

---

⁶ Tamtéž, str. 45.

⁷ <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>

⁸ Dostupné online z: <https://www.upce.cz/stipendia-1>

jeho univerzita. Na příkladu Univerzity Pardubice dosáhne na ubytovací stipendium každý, kdo nepochází z Pardubic, či blízkého okolí.

Má-li rodina finanční problémy, či má dítě/student nárok dle zákona na příspěvek na dítě, má možnost dosáhnout sociálního stipendia a na stipendium v mimořádné tíživé situaci.⁹

Stipendia jednorázově vyplacená jsou zřejmá. Jede-li student na zahraniční cestu v rámci programu Erasmus, či reprezentuje-li školu ve sportovní činnosti.

4.2 Historie počtu vysokoškoláků

Podle českého statistického úřadu značně přibývá vysokoškoláků, a Češi jsou tak čím dál více vzdělanější. Dle ČSÚ „*Těch, kteří absolvovali vysokou školu, je nyní o 1,3 miliónu – o 134 % víc než před dvaceti lety.*“¹⁰

Podle posledního sčítání lidu, které proběhlo v roce 2011 se úroveň vzdělanosti v České republice stále zvyšuje. Dle iRozhlasu byl pro Českou republiku zlom v roce 2001, kdy začaly vznikat soukromé vysoké školy.¹¹ Pro představu, v ČR nyní působí 26 veřejných vysokých škol, a dalších 36 soukromých.¹²

Vedle vysokého nárůstu soukromých škol, lze ve statistikách najít i další důvody, proč rapidně stoupá počet vysokoškoláků. Jedním z hlavních důvodů je nárůst cizinců nebo nárůst dálkových studentů. Na stránkách iRozhlas.cz se můžeme dočíst, že „*Dohromady tvoří cizinci a dálkově studující více než třetinu všech studentů VŠ.*“¹³ Když k tomu odečteme studenty ze soukromých vysokých škol, cizince a dálkově studující, zjistíme, že nedošlo k tak prudkému navýšení studujících na veřejných vysokých školách.

---

⁹ Dostupné online z: <https://www.upce.cz/stipendia-1>

¹⁰ Dostupné online z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vysokoskolaku-rapidne-pribyva>

¹¹ Dostupné online z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/je-u-nas-prilis-mnoho-studentu-jejich-pocet-se-od-roku-1989-ztrojnasobil_201411170855_pkoci

¹² Dostupné online z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/prehled-vysokych-skol-v-cr-3>

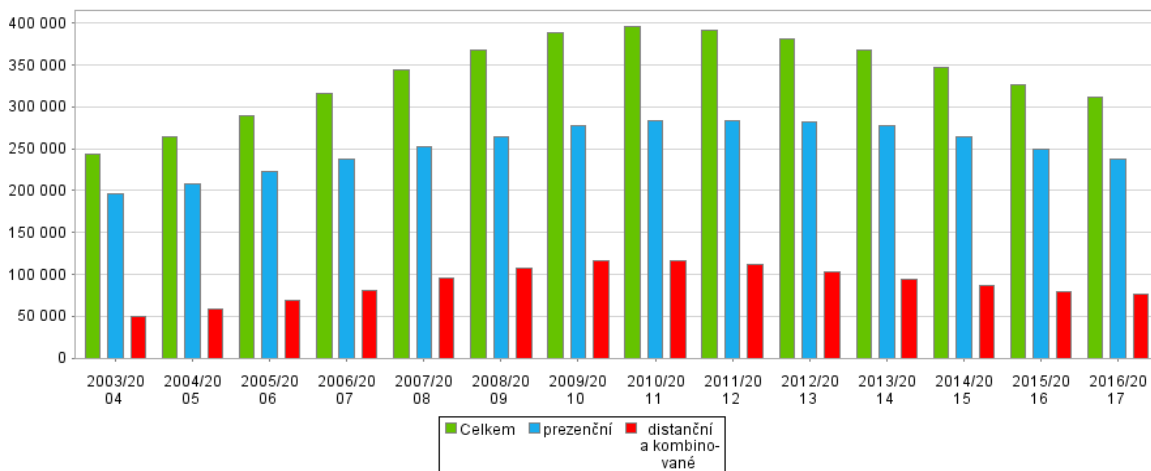
¹³ Dostupné online z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/je-u-nas-prilis-mnoho-studentu-jejich-pocet-se-od-roku-1989-ztrojnasobil_201411170855_pkoci

Graf č. 1 počty studentů:

Počet studentů¹

Vysoké školy veřejné a soukromé

Území: Česká republika

Kód: VZD11/7

¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy; údaje ve fyzických osobách k 31. 12. daného roku (podle stavu matricy k 20. 1. 2017)

Podíváme-li se na tabulku (graf č. 2) s počtem vysokoškolských studentů na veřejných a soukromých školách, tak zjistíme, že od roku 2003/2004 stoupá počet VŠ studentů. Nejvíce studujících je však zaznamenáno mezi lety 2009/2012, kdy z počtu 250 tisíc studentů se číslo vyšplhalo na 400 tisíc studentů. Graf znázorněný na obrázku je z roku 2017 z ČSÚ, takže tato čísla stoprocentně nejsou konečná. Chtěla bych zmínit, že v roce 2021 proběhne sčítání lidu, která se u nás konají každých deset let, a v něm se trend zvyšování podílu vysokoškolsky vzdělaných osob v populaci jistě opět projeví.

„V roce 2000 měl vyšší vzdělání každý desátý, v roce 2012 každý pátý.“ Kočí P. pro portál iRozhlas.cz.¹⁴

¹⁴ Dostupné online z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/je-u-nas-prilis-mnoho-studentu-jejich-pocet-se-od-roku-1989-ztrojnasobil_201411170855_pkoci

Dále mne zajímalo, které obory se u nás v České republice studují nejvíce. Příkládám tak podrobnou tabulku studovaných oborů.

Zdroj ČSÚ:

Graf č. 2 Studované obory:

T44 Studující na vysokých školách podle skupin studijních programů v roce 2017
University students by groups of fields of education in 2017

Pramen: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy Source: Ministry of Education, Youth, and Sports

Vysoké školy	Studující na fakultách vysokých škol <i>Students at university faculties</i>									Universities
	státní občanství ČR <i>Czech students</i>			cizinci <i>Foreign students</i>			podíl cizinců (v %) <i>Share of foreigners (%)</i>			
	studující celkem <i>Students, total</i>	poprvé zapsaní <i>First enrolled</i>	absolventi <i>Graduates</i>	studující celkem <i>Students, total</i>	poprvé zapsaní <i>First enrolled</i>	absolventi <i>Graduates</i>	studující celkem <i>Students, total</i>	poprvé zapsaní <i>First enrolled</i>	absolventi <i>Graduates</i>	
Vysoké školy v ČR celkem	255 237	45 861	63 783	43 831	7 607	8 275	14,7	14,2	11,5	Universities, total
	<i>Věřejné vysoké školy Public universities</i>									
Přírodní vědy a nauky	21 922	3 939	4 645	5 281	859	890	19,4	17,9	16,1	Science
Technické vědy a nauky	55 037	10 499	14 045	8 673	1 545	1 631	13,6	12,8	10,4	Engineering, manufacturing and construction
Zemědělsko - lesnické a veterinární vědy a nauky	11 565	2 466	2 765	1 653	368	227	12,5	13,0	7,6	Agriculture, forestry and veterinary sciences
Zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy a nauky	22 461	4 133	4 337	7 949	1 512	1 121	26,1	26,8	20,5	Health care and pharmaceutical sciences
Humanitní a společenské vědy a nauky	37 096	6 141	8 289	4 466	551	834	10,7	8,2	9,1	Humanities and social sciences
Ekonomické vědy a nauky	40 050	7 524	11 272	7 804	1 226	1 628	16,3	14,0	12,6	Business and administration
Právní vědy a nauky	9 431	1 247	1 463	398	43	74	4,0	3,3	4,8	Law
Pedagogika, učitelství a sociální péče	29 825	4 840	7 670	663	101	127	2,2	2,0	1,6	Education and social services
Vědy a nauky o kultuře a umění	7 256	1 102	1 857	1 542	246	336	17,5	18,2	15,3	Arts
Vojenské vědy a nauky	-	-	-	-	-	-	x	x	x	Military sciences

Z tabulky je patrné, že nejvíce studentů se hlásí na technické vědy a nauky, dále na ekonomiku, a jako třetí nejpočetnější skupinou jsou humanitní studia a společenské vědy.

Dnešní studenti mají poměrně velký zájem o školy s humanitním zaměřením. Pokládám si tak otázku, čím to může být. Na humanitně zaměřeném oboru nás vyučující vedou především ke kritickému myšlení a k přemýšlení nad zkoumanou problematikou. Tohle Vás při studiu informačních technologií zřejmě nenaučí. Petr Hampl pro server peníze.cz řekl „*Hodně se mluví o tom, jak jsou neperspektivní humanitní obory a že stát nemůže jejich absolventy dlouhodobě živit. Je dobré si ovšem uvědomit, že stejný problém se týká lékařů, učitelů a dalších profesí, které jsou jen obtížně uplatnitelné mimo státní sektor.*“¹⁵

Je tedy těžké říci, který z oborů je pro nás nejvýhodnější. Dnes to mohou být technické obory, za deset let opět něco jiného.

¹⁵ Dostupné online z: <https://www.penize.cz/zamestnani/246866-ocima-expertu-co-studovat-a-ktery-obor-bude-mit-zlate-dno>

5 Metodologie

V této části se budu zabývat popisem vlastního výzkumu. Hlavním cílem bylo přinést nové poznatky týkající se vlivu a podpory rodiny na vzdělávání studenta vysoké školy. Pro mnoho rodičů není jednoduché financování vysoké školy, ať už se jedná o peníze na dojíždění do školy, koleje, menzu atp. Výzkumná část je věnována především tomu, jak je rodina schopna podporovat své dítě ve studiu, a jestli vůbec chtějí. Mezi informanty nebyli zahrnuti rodiče, ale pouze studenti, tedy podpora vysokoškoláků rodinami je zkoumána z emické perspektivy studentů. Od informantů jsem se dozvěděla, jak funguje jejich rodina, zda studují obor dle vlastní volby, nebo pokračují ve šlépějích a vizích svých rodičů. Musí si přivydělávat na brigádách, či jim stačí příspěvek od rodiny, a jestli ho vůbec dostávají?

Díky této práci jsem mohla nahlédnout do současné situace několika rodin a dozvědět se tak, jakým způsobem u nich funguje podpora jejich vysokoškolsky vzdělávaných členů.

5.1 Charakteristika výzkumného šetření

Pro tento výzkum byla zvolena forma kvalitativního šetření. V rámci antropologie, která se stala mým stěžejním oborem, se provádí ve většině případů výzkum kvalitativní. Je to zcela pochopitelné. Kvalitativní výzkum je vhodné provádět tehdy, když chceme porozumět lidem v sociálních situacích, a chceme se lépe vcítit do situace, kterou informant prožívá. Více tak pronikáme do hloubky problematiky. U kvalitativního výzkumu mne především zaujala aktivní zúčastněnost výzkumníka v terénu, díky kterému jsem mohla lépe pochopit danou problematiku věci.

Jak uvádí Hendl (2005) o kvalitativním šetření: „*Hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce...*“ (Hendl, 2005, s.52).

Dále díky kvalitativnímu šetření pronikáme do hloubky tématu a můžeme se vcítit do informanta, to nám kvantitativní výzkum neposkytne.

5.2 Metoda získávání a zpracování dat

Pro svůj výzkum jsem si vybrala metodu rozhovorů. Chvillemi nebylo jednoduché provádět rozhovory. Musela jsem se předem připravit a rozhodnout, jaký typ otázek použiji. Jelikož se jedná o rodinu, rodinné zázemí a podporu, musela jsem uvážit, zda některé z otázek nebudou pro informanty příliš citlivé. Nejprve jsem se snažila získat důvěru u svých informantů, a poté jsem je ubezpečila, že nemusí odpovídat, pokud by byla otázka příliš osobní. Dále jsem si stanovila délku rozhovoru, abych nezatížila informanty příliš vysokým počtem otázek.

Rozhovor byl polostrukturovaný s otevřenými otázkami. Znamená to, že jsem si předem připravila otázky a nemusela jsem se jimi řídit tak striktně jako při strukturovaném rozhovoru. Pořadí otázek jsem v průběhu rozhovoru mohla měnit, a některé otázky byly zodpovězeny, aniž bych je vyslovila, tudíž jsem otázku nemusela pokládat. Naopak jsem mohla reagovat na informantovy odpovědi, a na místě tak pokládat i doplňující otázky, a pokud odpověď nabízela více interpretací, požadovala jsem možné dovysvětlení a rozvinutí. Volba polostrukturovaného rozhovoru tak byla v mé situaci výhodnější, díky výše vypsáním argumentům.

Celkově jsem realizovala 10 rozhovorů se studenty vysokých škol. Na každého studenta jsem si vyhradila hodinu čistého času. Informantům jsem dávala na výběr místo pro realizaci rozhovoru. Navrhovala jsem taková místa, aby se informanti cítili dobře a nic nás nerušilo při práci. Vesměs se tedy rozhovory uskutečňovaly v jejich domácnosti, tedy v přirozeném prostředí, „in vivo“. Pouze dva z deseti rozhovorů se uskutečnily na půdě Univerzity Pardubice (více viz. kapitola 4.3.1).

Dále jsem si v průběhu rozhovorů všímala i chování jednotlivých informantů. Prováděla jsem tedy zúčastněné pozorování, které neodmyslitelně patří ke kvalitativnímu výzkumu. Hendl (2005) ve své knize popisuje: „*Zúčastněným pozorováním je možné popsat co se děje, kdo nebo co se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a proč.*“ (Hendl, 2005, s. 193). Jednalo se o zúčastněné pozorování, neboť já jako tazatel jsem se přímo účastnila dění v sociální situaci, v níž se daný předmět výzkumu projevuje. Všímala jsem si, jak se informanti chovají, zda se cítí příjemně v prostředí, ve kterém probíhá rozhovor a zda v místnosti, kde se právě nacházíme nefiguruje nějaký rušivý element v podobě zapnutého rádia, či televize. Když jsem zpozorovala, že je mému informantovi nepříjemné odpovídat na určitou otázku, mohla jsem díky pozorování zareagovat, dát najevo, že nemusí odpovídat a nabídla další otázku. Pozorování je v mé bakalářské práci popsáno především pro představení vlastního postupu, vedlo tak ke korigování rozhovorů, ne k získání dalších dat. Pro interpretaci však měly své místo, například

když jsem se ptala informantů na finanční zabezpečení rodiny, zpozorovala jsem, že mému informantovi je tento dotaz nepříjemný, a mohla jsem tak otázku formulovat jiným způsobem. Díky pozorování jsem se tak naučila rozhovory vnímat nejen jako záznam vět, ale i celkově (s nonverbálními projevy). A jelikož jsem v rozhovorech nevyzozorovala nic tak zásadního, co by přineslo další odpovědi na výzkumnou otázku, nebudu tak pozorování věnovat další prostor ve své praktické části.

Rovněž jsem si vědoma svého postavení výzkumnice ve výzkumu jako insider. Díky tomu, že jsem studentkou vysoké školy, mé insiderství mi pomáhalo porozumět terénu, a pomáhalo tak získat informanty, neboť jsem jednou z nich. Na druhou stranu jsem si vědoma, že jsem mohla být ovlivněna vlastní zkušeností, která mne vedla k předpokladům, jak budou odpovědi studentů vypadat. Tudíž jsem se snažila, abych nonverbálně nevedla studenty k tomu, aby odpovídali tak, jak já předpokládám za správné. Před každým rozhovorem jsem se snažila oprostít od toho, že jsem také student, a úplně minimálně jsem informantům sdělovala vlastní zkušenosti a vlastní pohledy na danou skutečnost. Vyhnula jsem se tak verbálnímu i neverbálnímu nabádání k odpovědi.

5.2.1 Přepis rozhovorů

Data, která jsem získala z rozhovorů byla zpracována pomocí kódování, které je typické pro kvalitativní metodu.

Pod pojmem kódování si představím rozkrytí dat a následně jejich nové zpracování. Pomocí kódování jsem si tak otázky rozdělila do tří skupin, které jsem dále analyzovala a mohla se tak lépe orientovat v odpovědích. Přepis rozhovorů jsem realizovala metodou papír tužka a pomocí programu Word. Všechna získaná data jsem následně přepisovala doslovně neboli doslovnou transkripcí. Po přepsání všech rozhovorů byl proveden takzvaný shrnující protokol, kdy výzkumník přepisuje data do vědeckého jazyka. Při psaní výzkumné zprávy v praktické části mé bakalářské práce jsem prováděla selektivní protokol, kdy některá data vypustíme, a necháme jen to, co je důležité. V příloze (viz. příloha B) přikládám ukázkou přepsaného rozhovoru.

5.3 Výběr výzkumného souboru

Pro kvalitativní metodu se nikdy nepoužívá náhodný výběr, ten je typický pro metodu kvantitativní. Výběr byl tedy záměrný a účelový. Jestliže téma mé bakalářské práce je vliv a podpora rodiny na studijní cestě studenta vysoké školy, stanovila jsem si základní kritérium. Tím bylo kontaktovat studenty vysokých škol. Jelikož se sama pohybuji v této sociální bublině, nebylo tak těžké získat tolik informantů. Snažila jsem se získat i studenty z jiných fakult, či jiných oborů, ale pro můj výzkum jsem získala především studenty ze stejné fakulty. Jsem si tak vědoma, že výběr informantů, který byl dán mými sociálními kontakty tak celkový výsledek mohl ovlivnit.

K informantům jsem se dostala převážně přes sociální sítě vysokých škol, nebo doporučením mých přátel. V odborné terminologii jde o metodu „sněhové koule“. V dostupném sociologickém slovníku se můžeme setkat s touto teorií: „*Metoda spočívá v počátečním vyhledání několika osob a poté kontaktování těch dalších členů skupiny, na které již vybraní členové odkázali.*“¹⁶ Díky této metodě jsem pro výzkum získala studenty jak z Univerzity Pardubice, tak i z Univerzity Hradec Králové. Tyto dvě univerzity jsem si vybrala z toho důvodu, jelikož pocházím z Východočeského kraje, a tak bylo snazší kontaktovat studenty z mého okolí i pro pozdější realizaci rozhovorů. Jsem si tak vědoma omezené platnosti získaných odpovědí, neboť je jisté, že výběr informantů není reprezentativní, výzkum proto prezentuji jako sondu do problematiky a vyzkoušení metody a jsem si vědoma toho, že závěry z tohoto výzkumu popisují jen určitou část skutečnosti.

---

¹⁶ Dostupné online ze sociologické encyklopedie:
<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/vyber/metodou/snehove/koule>

5.3.1 Charakteristika informantů a průběh výzkumného šetření

Tabulka č. 1 charakteristika informantů

Číslo i.	Jméno	Věk	Fakulta/škola	Ročník BA/MA	Dosažené vz. rodičů
I1.	Andrea	23 let	FF UPCE	3. BA	Základní
I2.	Monika	22 let	FF UPCE	2. BA	Středoškolské
I3.	Karel	26 let	FF UPCE	2. MA	Středoškolské
I4.	Jana	25 let	FZS UPCE	3. BA	Vysokoškolské
I5.	Vojtěch	21 let	FES UPCE	1. BA	Základní
I6.	Luboš	23 let	FF UHK	3. BA	Vysokoškolské
I7	Petra	21 let	FF UPCE	1. BA	Středoškolské
I8	Patrik	24 let	DFJP UPCE	3. BA	Středoškolské
I9	Helena	20 let	FF UPCE	1. BA	Středoškolské
I10	Martin	20 let	FF UHK	1. BA	Základní

Vysvětlivky: i = informant, BA = Bakalářské studium, MA = Magisterské studium, FF = Fakulta filozofická, FES = Fakulta ekonomicko-správní, FZS = Fakulta zdravotnických studií, UPCE = Univerzita Pardubice, UHK = Univerzity Hradec Králové.

Z důvodu ochrany soukromí mých informantů jsou uváděna fiktivní jména. Všechny deset informantů studuje vysokou školu, devět z nich v bakalářském studijním programu, a jeden v magisterském. Jednalo se o pět žen a pět mužů. Pouze dva informanti studují Univerzitu Hradec Králové, ostatní jsou studenti Univerzity Pardubice. Jak jsem již avizovala, rozhovory probíhaly v 8 z 10 případů doma v přirozeném prostředí informanta. Pouze dva rozhovory proběhly v prostorách Univerzity Pardubice, na klidném místě budovy EB. Odporovala jsem, že v době mezi 13:00 a 14:00 se v místním občerstvovacím zařízení nepohybuje mnoho studentů, ani vyučujících, a tak jsem vybrala toto klidné místo pro uskutečnění rozhovoru. Mohla jsem tak informantům zakoupit nápoj, či nějaké drobné občerstvení.

Se všemi informanty jsem zůstala i po provedení rozhovoru v kontaktu pro případ potřebného doplnění informací, či ověření správnosti mé interpretace. Naštěstí však nebyla potřeba opakovaného setkání kvůli chybějícím informacím. Pouze u tří z deseti informantů jsem potřebovala objasnit některá z tvrzení. Toto potvrzení informací jsem následně prováděla online, buď telefonickým spojením, či e-mailem. V těchto případech šlo pouze o drobná slovní spojení, která nebyla jednoznačná.

5.4 Etika

Všichni informanti byli seznámeni s tím, že interpretace získaných dat bude zcela anonymní. Sama jsem se poté seznámila s Etickým kodexem „CASA“¹⁷, a tím jsem si prověřila, že jsem žádný z článků neporušila. Formulovala jsem tak svůj záměr, a dotazem, zda informanti souhlasí s rozhovorem pro můj výzkum, kde budou ve výsledné práci anonymizováni a který bude po celou dobu nahráván na diktafon, jsem získala jejich informovaný souhlas. Informovala jsem je o svobodě odmítnutí. Znamená to, že mohou kdykoliv ukončit svoji účast v projektu. Všem účastníkům jsem dále slíbila, že po sepsání potřebných dat a napsání výzkumné zprávy budou materiály smazány, a nikdy nebudou uveřejněny pod jejich jménem. Následně, při zpracovávání rozhovorů jsem toto tvrzení skutečně dodržela, a všichni informanti mají uvedená fiktivní jména.

Po skončení rozhovoru jsem se informantů dotazovala, jak se jim jejich účast na výzkumu líbila, a zda by někdy v budoucnu podstoupili další výzkum. Od všech deseti informantů mi bylo sděleno, že rozhovor probíhal překvapivě dobře, a že se rádi někdy v budoucnu dalšího výzkumu zúčastní. V antropologii mluvíme o takzvaném „spáleném terénu“¹⁸, který jsem za sebou nezanechala.

V neposlední řadě jsem při rozhovoru brala v potaz i termín zvaný reciprocita. Dle Hendla (2005): „*Výzkumník získává množství potřebných údajů a má pocit, že by měl reciprocitně reagovat.*“ (Hendl, 2005, s. 156). Zásadně se vždy držím termínu „*Jednej s lidmi tak, jak chceš, aby jednali s tebou*“. Informantům jsem tedy slíbila, že pokud budou chtít, svoji práci jim poskytnu ještě před odevzdáním, aby tak mohli nakouknout do výsledků výzkumného šetření a přesvědčit se, že jejich jméno nikde nefiguruje. Dále jsem každého z informantů obdarila symbolickým dárkem, v podobě kávy, či čokolády a vyjádřila veliký vděk za čas a poskytnuté informace.

---

¹⁷ Dostupné online z: http://www.casaonline.cz/?page_id=7

¹⁸ Jde o termín zachycený při semináři Metodologie výzkumu. Termín má pomoci reflektovat, zda výzkumník neporušil etiku, či zda informanti při výzkumu neutrpěli žádnou újmu, a jsou ochotní v budoucnu podstoupit další výzkum.

5.5 Cíl výzkumu

Tento výzkum se zabývá vlivem rodinného prostředí na studijní strategie žáka. Hlavním cílem této práce je snaha poodkrýt, jakým způsobem rodina podporuje své potomky při studiu na vysoké škole. Abych zjistila co nejvíce informací, prováděla jsem rozhovory s předem vybranými studenty. Rozhovor byl polostrukturovaný, a jednotlivé informace získané z výzkumu mi pomohly zodpovědět moje hlavní výzkumné otázky.

Nejen, že jsem se snažila zjistit vlivy působící na studenty, ale také mne zajímala finanční stránka, rodinná situace a zázemí studentů. V neposlední řadě jsem se zaměřila na vysokoškolský systém v České republice, a jak jsou s ním moji informanti spokojeni.

Celý výzkum je rozdělen do tří kapitol. První kapitolou je situace v rodině. Opatrné nahlédnutí do fungování rodiny, zda mají rodiče vysokoškolské vzdělání, kdo je inspiroval ke studiu na vysoké škole, či jak probíhalo rozhodování, na jakou vysokou školu se studenti vydají.

V druhé kapitole jsem se zaměřila na samotnou podporu od rodiny. Zjišťovala jsem, jak je pro ně rodina důležitá, zda mají morální či psychickou podporu od rodiny a popřípadě jakým způsobem je podporují. Samozřejmě jsem se zajímala i o prostředí, ve kterém se student učí a připravuje do školy, na zkoušky.

Třetí a poslední kapitolou bylo finanční zabezpečení studenta a názor na vysokoškolský systém v České republice. Dotazovala jsem se informantů, zda znají možnosti stipendijní podpory, které se studentům v dnešní době nabízejí. Rozumí se tím stipendium v podobě ubytovacího, či sociálního stipendia. Dále jaký mají názor na školní systém a jestli si při studiu přivydělávají, nebo chodí na občasné brigády atp.

Ze získaných dat jsem se snažila odpovědět na hlavní výzkumné otázky.

Hlavní výzkumné otázky:

„Jaký vliv má rodinné zázemí na studenta vysoké školy?“

„Jak je pro studenty důležitá podpora rodiny při studiu vysoké školy?“

6 Výsledky výzkumného šetření

V této části se pokusím reflektovat výsledky mého kvalitativního výzkumu, které jsem uskutečnila se svými informanty. Jak jsem již psala, data získaná z rozhovorů byla zpracována pomocí kódování. Rozdělila jsem si výsledky do několika kategorií, díky nimž jsem se lépe orientovala v získaných datech. K přepisu jsem tedy vybírala ty nejdůležitější otázky a odpovědi. Mnohdy se odpovědi informantů shodovaly, proto jsem se rozhodla u následujících výčtů odpovědí uvádět vždy jen některé odpovědi. Vzorový podklad k rozhovoru, který sloužil jako osnova k realizaci polostrukturovaného rozhovoru, se všemi otázkami je v příloze A, a vzorový rozhovor s jedním informantem naleznete v příloze B.

Výsledky jsou interpretovány ve třech kategoriích. První kategorií je vliv a situace v rodině, následuje druhá kapitola podpora rodiny, a jako třetí a poslední kategorií je finanční zabezpečení a školní vzdělávací systém v ČR.

6.1 Vliv a situace v rodině

První podskupinu otázek s názvem „situace v rodině“ tvoří otázky týkající se dosaženého vzdělání rodičů, vlivu rodičů při rozhodování oboru na vysoké škole a jejich pohledu na vysokoškolské vzdělání.

Na otázku, zda rodiče dosáhli VŠ vzdělání, popřípadě jakého stupně a jaký obor vystudovali, jsem získala tyto typické odpovědi:

Jana: *„Rodiče jsou oba vysokoškolsky vzdělaní, oba jsou inženýři a vystudovali na stavební fakultě ČVUT obor Geodézie a kartografie.“*

Andrea: *„Rodiče bohužel vysokoškolské vzdělání nemají, dokonce ani střední školu. U nás v rodině má pouze sestra magisterský titul, a já snad brzy taky budu mít.“*

Petra: *„U nás má vysokou školu pouze strýc. Rodiče mají pouze střední školu, dál jít nechtěli. Je až zajímavé, že u mě se očekávalo, že po gymnáziu budu studovat dál. Nechtěla jsem, ale cítila jsem nátlak ze strany rodičů.“*

Díky tomu, že provádím výzkum mezi studenty vysokých škol, domnívala jsem se, že pokračují ve šlépějích svých rodičů. Celkově jsem však zjistila, že 8 z 10 mých informantů pochází z „dělnické“ rodiny, kde ani jeden z rodičů nemá vysokoškolské vzdělání, a z toho další 3 ani

vzdělání středoškolské. V mnoha případech to informanti přisuzují době, ve které jejich rodiče vyrůstali, či brzkému založení rodiny.

Podíváme-li se do statistik Českého statistického úřadu, na úroveň vzdělání obyvatelstva České republiky podle výsledků sčítání lidu z roku 2011, tak dojdeme k závěrům, že vzrostla celková vzdelanost obyvatelstva, cituji „*Proti roku 1991 vzrostl počet obyvatel s úplným středním a vyšším vzděláním o 70 518 osob, to je o 36,8 % více.*“¹⁹ Je tedy patrné, že od roku 1991 stoupá úroveň vzdělání v České republice.

Domnívám se, že kdybych prováděla výzkum v Praze, či Brně na nejprestižnějších a nejžádanějších oborech, byly by mé výsledky trochu jiné. Výběr informantů, který byl dán mými možnostmi a sociálními kontakty tak celkový výsledek jistě ovlivnil.

Jako další jsem se mých informantů dotazovala, jak probíhalo rozhodování, na jakou vysokou školu půjdou. Zajímalo mne, zda jim s výběrem pomáhali rodiče, a zda jejich výběr VŠ respektují. Na moji otázku jsem tak dostala následující odpovědi:

Vojtěch: „*Vybíral jsem si sám, podle obtížnosti školy, také podle toho, zda mě budou předměty bavit a zajímat. S výběrem však moc nesouhlasili, díky pozdějšímu uplatnění na trhu práce.*“

Jana: „*Rodiče naprosto respektují, co studuji, souhlasili s tím. Každopádně jsem vždy věděla a stále vím, že by byli raději, kdybych studovala trochu něco jiného, s lepším uplatněním.*“

Luboš: „*Naprosto mi rozmlouvali humanitní studia, kvůli budoucímu uplatnění. Rok jsem tedy kvůli rodičům studoval technický obor, který jsem po roce ukončil a přestoupil na humanitní. Stále mi mluvili do výběru. Dal jsem na jejich rady a zkusil obor, který mi předhazovali, ale po krátké době studia jsem si uvědomil, že potřebuji něco jiného. Druhou volbu jsem tedy volil sám.*“

Také tři další (Martin, Helena a Karel) se shodují, že při výběru vysoké školy si nenechali nikým radit a obor si vybrali dle svého uvážení.

Zhodnotíme-li celkový pohled na výběr vysoké školy se zásahem rodičů, tak je patrné, že ve většině případů si informanti volili takové školy, které chtěli, a do výběru si nenechali zasahovat. V jednom případě však došlo na přímou volbu od rodiny, kde se však informant necítil dobře, a tak přestoupil na humanitní obor. Informanti, kteří studují Humanitní studia, dodali, že jejich rodina pohlíží na humanitní vzdělání trochu s rezervou díky pozdějšímu

---

¹⁹ Dostupné online z https://www.czso.cz/csu/czso/13-2130-03--3_8_vzdelanostni_struktura_obyvatelstva

uplatnění na trhu práce. Jsem si plně vědoma toho, že výběr informantů mohl ovlivnit odpovědi na tuto otázku, neboť sedm z deseti informantů studuje obor s humanitním zaměřením.

Další otázkou z kapitoly vliv a situace v rodině je pohled rodičů na vzdělání. Informantů jsem se dotazovala, zda má vzdělání v jejich rodině nějakou důležitost, či tradici.

Jana: *„Není to prioritou číslo jedna, každopádně většina rodiny titul má a bere se to jako normální věc. A spíš všichni vědí, že to jde a stačí málo chtít k tomu ho dosáhnout. Důležitost samozřejmě má, ale není to nic, kvůli čemu bychom se například hádali.“*

Monika: *„U nás se o žádnou tradici nejedná, ale jakožto jedničkářka na ZŠ i SŠ se předpokládalo, že budu studovat dál. Vzdělání je samozřejmě jedna z nejdůležitějších věcí.“*

Patrik: *„U nás v rodině se na vzdělání pohlíží jako na základ, co by každý měl mít. Důležitost určitě má, ačkoli rodiče vysokou školu nemají, moc si přejí, abych alespoň já, ten titul měl.“*

Andrea: *„Oba rodiče nejsou vyučení, takže žádnou tradici dosud nemělo. Začala s ním nejstarší sestra, pak já, a pak bratr, který momentálně taky dodělává vysokou školu.“*

Z výše uvedeného vychází, že ačkoliv většina rodičů nemá vysokoškolské vzdělání, tak důležitost vzdělání si uvědomují všichni a je vnímáno již dlouhodobě jako významná hodnota. Většina informantů uvedla, že jsou na ně rodiče velmi pyšní a na vzdělání se pohlíží jako na věc, která člověka v životě posune dál. Jeden z informantů dokonce uvedl: *„Máš titul, máš víc peněz...“*. Dále informanti uvedli, že bez vysokoškolského titulu se může snáze stát, že budou muset celý život poslouchat nadřízené s titulem, o nichž bude přesvědčen, že jsou hloupější, či méně schopní.

Vysokoškolský titul nám bezpochyby nezajistí jen větší výnos, ale je brán i jako symbolický kapitál.²⁰ Jeho koncept vysvětluje skryté mechanismy společnosti, které se v odpovědích informantů odráží. Vypíchnu-li několik opakujících se kódů, zajisté tím bude kód *uplatnění a úspěch na trhu práce*, který představuje symbolický kapitál dopadající na celou rodinu, a může tak ohrozit status rodiny.

---

²⁰ Symbolický kapitál: viz kapitola 4.2

6.2 Podpora rodiny

Ve druhé podskupině otázek nahlédneme pod pokličku otázkám vztahujících se k podpoře od rodiny. Ptala jsem se informantů na otázky týkající se podpory při studiu, jakým způsobem je rodina podporuje a jestli vůbec. Dále jsem se zaměřila na fakt, zda informant žije v jedné domácnosti s rodiči, a pokud ano, zda má uspokojivé zázemí pro přípravu do školy. Podporu v rodině beru jako jednu z oblastí, která rozhodně může ovlivnit vzdělanostní dráhu dítěte.

První z mých otázek byla, zda rodiče mé informanty podporují při studiu. Jestli ano, tak o jakou podporu jde, materiální, finanční či jen morální?

Jana: *„Ano, podporují mne jak finančně, tak mentálně. Fandí mi a snaží mne motivovat abych úspěšně absolvovala. Hlavní finanční příjem mám od rodiny, takzvaně abych nemusela vyvíjet aktivitu na brigádách a soustavně se věnovala škole.“*

Petra: *„Podporují mne jak psychicky, tak finančně. Zajímají se, kdy a jaké mám zkoušky a jak jsem je zvládla. „Nutí“ mě do učení.“*

Karel: *„Ne, vůbec mne nepodporují. Jsem výdělečně činný tudíž si musím vše obstarat sám. Občas to není jednoduché. Zjistil jsem, že díky práci tak zanedbávám školní povinnosti.“*

Monika: *„Matka mě podporuje tím, že u ní bydlím, a nemusím tak platit za koleje, či privat. Děda mě podporuje finančně.“*

Pouze jeden z deseti informantů mi odpověděl, že rodina vůbec nejeví zájem o jeho studium, a nemá tak žádnou materiální ani finanční podporu. Dodal, že je to mnohdy náročné. V tomto případě jde o příklad nevýhodného kulturního kapitálu rodiny, alespoň tedy ve vztahu k vysokoškolskému studiu v porovnání s ostatními informanty, jejichž rodiny studium plně podporují. Ostatní informanti tak uvádějí, že jejich rodina je podporuje maximálně. Mají podporu jak materiální, poskytnutí bydlení, jídla, střechy nad hlavou, ale hlavně podporu finanční. Peníze na dopravu, na menzu, či ostatní potřebné výdaje se školou spojené. Podívali se na trend těchto rodin, jejich motivaci k podpoře svého potomka, je to zcela pochopitelné. Z hlediska teorie kapitálů, jde o zvýšení či potvrzení jejich statusu (rodiče). Každým i dílčím úspěchem jejich dětí se může zvýšit symbolický kapitál rodiny (všechny zkoušky letos zvládl, postoupil do dalšího ročníku, je úspěšný...).

Zde se dostáváme k otázce, jak je pro mé informanty důležitá podpora rodiny.

Helena: „*Je pro mne velice důležitá. Především ta finanční podpora, abych se mohla naplno věnovat škole, a nemusela na brigády. Bohužel mi občas chybí duchovní podpora...*“

Jana: „*Kdyby mne rodiče nepodporovali, tak si jsem téměř jistá, že nestuduji. Přítel je pro mne při studiu velkou oporou, ale není tak zásadní jako moji rodiče.*“

Petra: „*Podpora je pro mne hodně důležitá, především ta psychická. Nedokážu si představit, že by mne rodiče nepodporovali.*“

Luboš: „*Upřímně je mi spíše na obtíž, protože ode mne očekávají přemáhání se. Kdyby nebylo jich, už o hodně dříve jsem se na to vykašlal, protože mne studium spíše zklamalo.*“

Monika: „*Na podpoře od rodičů jsem totálně závislá. Bez peněžní pomoci a pomoci s bydlením bych školu určitě nezvládla.*“

Vědomí, že se máte o koho opřít, a že se máte kam vrátit je pro mě velmi důležitá. Pro mne, jako pro tazatele je podpora rodiny dokonce tím nejdůležitějším, a tak jsem čekala, že tomu tak bude i u mých informantů. Nespletla jsem se, v drtivé většině informanti odpovídali kladně na moji otázku, že bez podpory rodiny by nejspíše ani nedostudovali. Psychická pohoda, stabilní zázemí a podpora od rodiny jsou bezesporu klíčem ke zdárnému ukončení vysoké školy. Nechci však tvrdit, že je to podmínkou. Znímám i spoustu lidí, kteří dokázali tohle všechno, a ještě mnohem více i bez podpory svých nejbližších.

Informant Luboš, který odpovídal, že je mu podpora rodiny spíše na obtíž, a kdyby nebylo jich, už dávno nestuduje, mne svými odpověďmi velice překvapoval, mnohdy až inspiroval. Jeho odpovědi budu reflektovat i dále v mé práci, protože často zaujímal jiné postoje a prezentoval jiný náhled na mé otázky než ostatní informanti.

A co si myslí moji informanti o tom, když student nemá podporu od rodiny, je nějak znevýhodněn?

Vojtěch: „*Jednoznačně, musí ještě chodit do práce a kombinovat to s učením, takže je na všechno mnohem méně času. Jelikož já tu podporu mám, tak se věnuji pouze škole.*“

Jana: „*Těžko říci, ale asi ano. Má to určitě těžší.*“

Karel: „*Ne, nemyslím si. Jsem už dospělejší jedinec, tak proč chtít podporu od rodiny? Rozhodl ses studovat, tak studuj...*“

Valná většina mých informantů odpovídala, že student, který nemá podporu od rodiny je znevýhodněn. Doptávala jsem se tedy proč si to myslí. Až na jednoho informanta mi všichni odpověděli, že student, který nemá podporu, se musí hodně otáčet, ve smyslu brigád apod.

Máte-li školu každý den od rána do večera, jak uvedla informantka Jana, „*je poté těžké si hledat brigádu, na kterou vlastně nemáte ani čas. Čas mám pouze o víkendech, ale veškerý volný čas věnuju studiu, tak si nedokážu představit, jak bych to bez finanční podpory rodiny zvládala.*“ Janina odpověď byla jednou z častých odpovědí na moji otázku. Informantka Andrea uvedla „*Máte-li čas, a školu máte jen dva dny v týdnu, samozřejmě si nějakou tu brigádu najdete. Vydělané peníze jdou však spíše na zábavu. Kdybych tedy neměla podporu od rodiny, šly by všechny moje peníze na zábavu stranou na důležitější věci...*“

Je tedy patrné, že informanti přikládají velikou důležitost podpoře od rodiny, a nedokážou si představit takovou podporu nemít. O tom svědčí i fakt, že se současnou dobou vyvíjí i funkce ekonomicko-zabezpečovací. Zatímco dříve rodiny investovaly do svých dětí většinou jen do dosažení plnoletosti či do maturity, nyní však mezi své úkoly přijímají i dosažení VŠ titulu dítěte. Myslím si, že je to mnohdy dané postupně vyššími příjmy rodiny, nebo snazší dostupností VŠ vzdělání-studium je podporováno i státem.

Čeká-li mé informanty náročná zkouška, či celkové zkouškové období, jsou jim jejich rodiny oporou? Zde jsou typické odpovědi.

Monika: „*Od maminky dostávám talisman. Vždycky mne uklidní, že když to nezvládnou, nebude mi nic vyčítat a svět se nezbortí.*“

Luboš: „*Nerad se s nimi bavím o škole, takže jsem rád, že mě před zkouškou nechají být.*“

Petra: „*V době zkoušek po mne doma nikdo nic nechce. Nechají mi klid na učení, podporují mě tím, že mě povzbuzují a jsou ochotný mě přezkoušet. Občas mi slíbí nějakou maličkost, když zkoušku zvládnou.*“

Jana: „*Oporou mi jsou všichni, drží mi palce a pomáhají ve stresových situacích. Vždy mne přezkouší, když jdu na nějakou zkoušku.*“

U otázky, jak Vám rodina pomáhá abyste zvládli těžkou zkoušku a zda je rodina informantům oporou, mne odpovědi celkem překvapily. Pouze čtyři informanti z deseti uvedli, že je rodina vždy přezkouší, nebo jim dá klid na náležité učení. Ostatní informanti uváděli, že jim rodina nikterak nepomáhá. Překvapilo mne to díky tomu, že u nás v rodině jsou takové věci normální.

Mám-li zkoušku, bratr, či rodiče jdou a přezkouší mne, zda veškerou látku umím, očekávala jsem tedy, že tomu tak bude i u mých informantů.

Výsledkem je, že více jak polovina informantů uvedla, že jim rodina během zkouškovém období nepomáhá a vše si obstarávají a zajišťují sami.

6.3 Finanční zabezpečení, školní vzdělávací systém

Třetí a poslední podskupinou otázek je finanční zabezpečení studenta a zda ví o možnostech stipendií na vysoké škole. Zaměřila jsem se na přivydělávání si při studiu, zda znají informanti ubytovací a prospěchové stipendium a zda nějaké z nabízených pobírají. Na modelovém příkladu jsem se informantů ptala, co by dělali, kdyby byli v roli rodičů vysokoškoláků. A v neposlední řadě jsem se zaměřila na současný systém vysokoškolského vzdělání v České republice.

Na otázku, zda si přivydělávají při studiu, jsem získala tyto odpovědi.

Šest informantů se shodlo na tom, že při studiu chodí na brigády, avšak nemůžou moc často, neboť mají málo času, a musí se připravovat do školy. Tento typ odpovědí zněl takto:

Monika: „*Ano, přivydělávám, ale zanedbatelné částky proti tomu, co dostávám od rodičů.*“

Andrea: „*Ano, ale jen nárazově. Nemám moc času, takže chodím třeba jen dvakrát do měsíce.*“

Další informanti však uvádějí:

Luboš: „*Podnikám. Docházet každý den na brigádu bych nestíhal, tudíž jsem začal dělat online marketing.*“

Helena: „*Žádnou brigádu nemám, nestíhala bych to.*“

Více jak polovina informantů odpověděla, že brigádu mají, ale nedocházejí na brigádu pravidelně. Díky škole a následně zkouškovému období si směny plánují měsíc dopředu, a většinou tak, aby jim brigáda nezasahovala do školních povinností. Z vlastní zkušenosti vím, že není vždy úplně jednoduché, například o zkouškovém období, navštěvovat brigádu. Jednoduše se vše odvíjí od rozvrhu na daný semestr. Závěrem můžeme říct, že občasná brigáda při studiu se zvládnout dá, ale nějaká pravidelná náročnější práce už by byl problém. Vše je na

úkor něčeho. Buď dá člověk sto procent do studia a pracovat bude až po dokončení vysokoškolského studia, nebo bude pracovat, a školu zanedbávat.

Představte si, že jste v roli rodičů vysokoškoláka, co byste svým dětem financovali a co už ne? Drželi byste se modelu, který je ve Vaší rodině, nebo byste něco změnili?

Luboš: *„Pokud by mé dítě chtělo studovat, má moji plnou podporu. Financoval bych co nejvíc by šlo, ale rád bych viděl nějaké výsledky, podle kterých bych se rozhodoval.“*

Jana: *„Moji rodiče mi financují vše, co potřebuji, abych se nemusela bát, že mi nezbydou peníze. Na druhou stranu se snažím šetřit. Svým dětem bych chtěla být schopná dopřát totéž.“*

Monika: *„Financovala bych celkově domácnost a bydlení, dojíždění, učebnice a co je potřeba k dosažení školy. Ať si sám pak vydělá na svůj volný čas a co si přeje.“*

Petra: *„Financovala bych veškeré školní výdaje (kancelářské potřeby, skripta), nefinancovala bych oblečení, kosmetiku atd. Záleží ale na tom, zda by moje dítě bydlelo se mnou, nebo s partnerem/partnerkou. Pokud by dítě bydlelo se mnou, nejspíš bych financovala víc věcí, než pokud by bydlelo s partnerem/partnerkou.“*

Myslela jsem si, že se setkám u všech informantů se stejnou odpovědí. Tím mám na mysli odpověď *„Financoval/a bych vše potřebné“*. Máme tu však i pár odpovědí, které se lišily od ostatních.

Karel: *„Ne, nefinancoval bych vůbec nic. Chceš studovat? Tak studuj...“*

Vojtěch: *„Děti neplánuju. Ted' ani nikdy. Kdyby to nějakým způsobem přišlo, možná bych nad tím začal přemýšlet.“*

Občas si pokládám otázku, co vede lidi k tomu, aby ve svém životě neměli děti a něco za sebou nezanechali. Je to „fenomén“ dnešní doby? Používáme pro to termín „dobrovolná bezdětnost“ a toto téma je velmi diskutováno. Ve většině případů se domnívám, že lidé nemají děti kvůli osobnímu růstu. Zakládají si spíše na kariérách než na budování rodiny? Nebo je k tomu vede nedostatek financí a špatné zázemí, nebo strach z velké zodpovědnosti? Tot' otázka. Každý na to má jiný názor, ale já osobně si nedokážu představit plánovat život bez dětí.

Vrátím se však k vyhodnocení odpovědí. Z odpovědí mých informantů je tedy patrné, že většina z nich bude pro své stávající potomky dělat maximum, nebo alespoň z části to, co pro ně dělají jejich rodiče.

Dostáváme se k otázce typu stipendia od školy. Ptala jsem se informantů, zda vědí, že od školy mohou pobírat jak ubytovací, tak prospěchové stipendium. Zda nějaké pobírají a zda by se dle jejich názoru měla nějakým způsobem změnit podpora od univerzit, uvádím v následujících odpovědích:

Monika: *„Stipendium nepobírám žádné. Na prospěchové nemám známky, a o ubytovacím nevím. A k té podpoře od Univerzity. Myslím si, že by měla proplácet dojíždějící stipendium všem i na přímé trase, protože i to stojí peníze. Co se týče jídla, menza by mohla být trochu při zemi s cenami.“*

Luboš: *„Ano, pobírám prospěchové stipendium. A k té Univerzitě, mohla by podporovat méně. Nelíbí se mi, že je studium ‚výhodné‘ pro většinu lidí.“*

U informanta č. 6 Luboše, jsem se u odpovědi zarazila. *„Mohla by podporovat méně...“* Úplně jsem nerozuměla, jak to informant myslí. Bylo mi vysvětleno, že se mu nelíbí, že dnes může studovat úplně každý. Znamená to, že na školu se dostanou i studenti, kteří na studium nemají, i díky tomu, že přijímačky na některé obory jsou jednoduché, a za další, že je to jednoduše výhodné. Představme si situaci, kdy studujeme lehký obor, který zvládneme i při práci, máme status studenta, a prakticky z toho máme jen výhody. Nikomu neberu jeho názor, ale v tomto případě musím pohlédnout i na druhou stranu mince. Naopak se mi líbí, že v dnešní době má možnost a právo studovat opravdu každý. Dokážu si představit lidi, kteří pochází ze sociálně slabších rodin, a neměli by možnost díky nedostačujícím financím studovat. Mohou požádat fakultu o sociální stipendium, ubytovací, či prospěchové a díky nim zvládnou dostudovat.

Další z informantů uvádí:

Jana: *„Ano, vím o možnostech stipendií. První tři roky studia jsem pobírala ubytovací stipendium, nyní na něj už nemám nárok, stejně jako na prospěchové. Podpora od Univerzity mi přijde dostačující.“*

Martin: *„Vím o stipendiích, ale nepobírám žádné. Stát, či Univerzita by měla změnit dobu nastavenou pro dokončení bakalářského studia. Mělo by být zdarma pět let bakalářského studia, čtyři jsou málo (smích).“*

Všichni informanti znají svá práva a vědí, že mohou dosáhnout na stipendium.

Informantům se líbí podpora od Univerzity a nikterak by ji neměnili. Pouze jeden z informantů, jak jsem již avizovala, byl zásadně proti podpoře, úplně by ji zrušil, nebo alespoň minimalizoval.

Jako poslední z podskupiny finančního zabezpečení a školního vzdělávacího systému je otázka směřující na vysokoškolský vzdělávací systém v České republice. Po uplynutí doby, kterou máme na bakalářské studium (4 roky), jsme povinni platit školné i na veřejných školách. Jsou moji respondenti pro, aby si studenti platili za delší studium? Zde je výčet odpovědí:

Karel: *„Nejsem pro. Studium by mělo být všem volně k dispozici, je jen na jednotlivci, zda této možnosti využije či nikoli.“*

Vojtěch: *„Prodloužil bych dobu na bakalářské studium na pět let. Co když se při prvním studiu rozhodnete pozdě, že Vás to nebaví, přestoupíte na jinou školu, ale už nemáte lhůtu na ukončení studia, musíte platit...“*

Andrea: *„Obecně ano, v porovnání s ostatními státy světa jsme na tom hodně dobře – měli bychom být vděční za to, že nám stát ty čtyři roky proplatí. Na druhou stranu bych ale byla ráda ještě za jeden další rok navíc, abych mohla vyjet na Erasmus.“*

Jana: *„S tímto systémem souhlasím. Čtyři roky jsou v pořádku a pokud to někomu nestačí, tak si prostě další semestry zaplatí. Pořád se dá zažádat o nějaké úlevy a myslím si, že dva semestry navíc jsou dostatečná doba pro dostudování bakaláře.“*

Při mém výzkumu jsem mnohdy předpokládala, co informant odpoví. Pokládala jsem předem připravené otázky jasně a srozumitelně a jelikož se rozhovor týkal prostředí, ve kterém se jak já, tak i moji informanti denně pohybujeme, předpokládala jsem, že jejich odpovědi budu aspoň rámcově dopředu znát a nebudou se moc lišit. Pak je tu ale i ta druhá strana odpovědí, které Vás „zarazí“ a jste nuceni nad daným výrokem přemýšlet. Opět mne k tomu donutil informant č. 6 Luboš se svým výrokiem *„Pokud někdo chce studovat, studium si musí zaplatit. Pokud chce titul, zaplatí si ho taky. Já bych byl rád, kdyby se studovalo bez odměn, bez titulů a vzdělání se zbavilo závislosti na financích.“* Ano, jeho názor je do jisté míry pochopitelný, avšak mi nekoresponduje s tím, čím můj informant momentálně v životní etapě prochází. Studuje vysokou školu zadarmo, a především za účelem získání diplomu. Ano, určitě by na školách najednou nebylo tolik studentů, co teď a upřednostňovalo by to opravdové zájemce o vzdělání, a eliminovalo studenty, kteří nemají o studium zájem, ale nechce se jim do práce. Naopak by neměli příležitost již zmiňovaní lidé ze sociálně slabších rodin, kteří by studovat chtěli, ale jejich životní situace by to nedovolila. Oproti tomu stojí informant č. 9, který tvrdí *„Nejsem*

pro, aby si student měl platit za školu. Vysokoškolské vzdělání by mělo být úplně zadarmo. Spousty studentů v prvním ročníku může zjistit, že je daný obor nebaví a poté když přestoupí na jiný, mají jen tři roky na zvládnutí studia. Zkrátka vzdělání by mělo být úplně zadarmo. Stát by měl podporovat snahu o to se vzdělávat a vytvářet si schopnou a inteligentní novou generaci.“

Většině informantů se líbí systém vysokoškolského vzdělávání v České republice. Navrhují však několik drobných změn, jako například zrušení poplatku za překročení stanovené doby bakalářského studia, či větší slevy pro studenty v menze. Dále několik studentů chválí současný stav zlevnění jízdného pro studenty.

7 Diskuse

V této kapitole bych ráda zhodnotila poznatky praktické části mé bakalářské práce, která byla vypracována pomocí kvalitativního šetření. Cílem této práce byla snaha podkrýt jakým způsobem rodina podporuje své potomky při studiu na vysoké škole a zodpovědět na hlavní výzkumné otázky, které zní:

„*Jaký vliv má rodinné zázemí na studenta vysoké školy?*“

„*Jak je pro studenty důležitá podpora rodiny při studiu vysoké školy?*“

Jedním z hlavních vlivů, kterým rodina mohla ovlivnit svého potomka, bylo samotné vzdělání rodičů. Z mého výzkumu vyplývá, že vzdělání rodičů nemělo vliv na dotazované studenty vysoké školy, neboť 8 z 10 informantů v mém výzkumu uvedlo, že jejich rodiče nemají vysokoškolské vzdělání, ale přesto je k VŠ dovedli. Dále vyplývá, že ačkoli většina rodičů nemá vysokoškolské vzdělání, tak důležitost vzdělání si uvědomují téměř všichni a je vnímáno již dlouhodobě jako významná hodnota. Dále informanti uvedli, že jsou na ně rodiče velmi pyšní a na vzdělání se pohlíží jako na věc, která člověka posune dál. Velkou roli zde však hraje fungující rodinné zázemí a kulturní kapitál. Po přečtení knihy *Teorie jednání* jsem tak mohla získané poznatky reflektovat na praktickou část. Podívám-li se na jednotlivé rozhovory s každým informantem, tak zjistím, že každý pochází z jiného kulturního prostředí. V každé rodině se přisuzuje větší, či menší váha něčemu jinému.

Shrme-li poznatky vyplývající z rozhovoru, rodinná podpora je pro mé informanty velice důležitá, jak finanční, tak psychická. Tím tak odpovídám na druhou výzkumnou otázku, zda je rodinná podpora při studiu vysoké školy důležitá. Moje druhá výzkumná otázka se mi tak potvrdila, neboť devět z deseti informantů uvedlo, že bez podpory rodiny by nejspíš ani nedostudovali.

Poznatky plynoucí ze třetí části výzkumu, kapitola finančního zabezpečení a vzdělávacího systému v České republice nám prozrazují, že informanti dostávají značnou výši financí od svých rodičů, dále znají svá práva na dosáhnutí stipendia a školní vzdělávací systém v České republice hodnotí kladně.

Tímto bych chtěla shrnout, že se mi v mém výzkumu podařilo za účasti deseti studentů (5 mužů a 5 dívek) z Hradeckého a Pardubického kraje dosáhnout vytyčeného cíle.

Závěr

Předložená bakalářská práce s názvem *Vliv a podpora rodin u vysokoškoláků na cestě k titulu* je zaměřena především na pojmy rodina a „vysokoškolák“.

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jak rodina podporuje své potomky při studiu na vysoké škole, a zda má rodinné zázemí nějaký vliv na vzdělávání. Tohoto stanoveného cíle bylo dosaženo za pomoci teorie a vlastního kvalitativního šetření mezi předem vybranými studenty. Rozhovory jsem prováděla s deseti informanty ve věku 20 až 26 let.

V teoretické části bakalářské práce jsem se nejprve věnovala základní terminologii, kterou je rodina, typy rodin, a připravila tak čtenáře na další kapitoly. K naplnění vytyčených cílů pro mou bakalářskou práci byly v následujících kapitolách popsány vlivy, které působí na potomka, a které jsem dále mohla reflektovat v praktické části. Vybrala jsem vlivy jak z pedagogického a psychologického pohledu, kterými je vliv dosaženého vzdělání rodičů, či finanční zabezpečení rodiny. Z pohledu antropologického jsem si pro následnou interpretaci vypůjčila teorii kulturního kapitálu z konceptu Pierra Bourdieau.

Stanovila jsem si dvě výzkumné otázky, které jsem díky výsledkům získaným pomocí polostrukturovaných rozhovorů dosáhla. Nejdříve jsem se snažila zjistit, zda má rodinné zázemí vliv na studenta vysoké školy, a jako druhá výzkumná otázka byla, zda je pro studenty důležitá podpora rodiny při studiu. Výzkum tak ukázal, že devět z deseti informantů má podporu od rodiny a je pro ně celkově velice důležitá. Mají podporu jak materiální, tak finanční. Naopak si informanti myslí, že student, který nemá podporu od rodiny je značně znevýhodněn. Dále informanti uvedli, že bez podpory rodičů by nejspíš ani nedostudovali. Jednou z hlavních otázek bylo, do jaké míry mé informanty ovlivnila rodina při výběru školy. Zde musím říct, že se mi můj předpoklad nepotvrdil, neboť osm z deseti informantů uvedlo, že si školu vybrali úplně sami bez zásahu rodiny.

Jsem si také vědoma možných limitů mé práce dané výběrem informantů metodou sněhové koule. Výsledky mohou podávat mnohdy zkreslené pohledy na věc a možná by výzkum dopadl jinak, kdybych rozhovory prováděla se studenty z jiných oborů, či z jiných vysokých škol. Byli vybráni takoví informanti, kteří byli schopni se mnou hovořit otevřeně – měli ke mně důvěru, nesnažili se stylizovat dle nějakých očekávání. Vzhledem k tomu, že se výzkum dotýkal osobních údajů, finanční situace a rodinných hodnot, ukázalo se, že hloubkové rozhovory s informanty jsou vhodnou metodou pro získání relevantních dat pro mé výzkumné otázky. V kvantitativním výzkumu bychom sice mohli získat odpovědi od reprezentativního

vzorku, ale patrně do jisté míry. Vypracování této bakalářské bylo pro mne velkým přínosem. Dozvěděla jsme se tak mnoho nových informací a získala poznatky, které se této problematice týkají. Myslím si, že téma rodinného prostředí a následný vliv na studijní výsledky dětí je stále aktuální a probírané téma. Domnívám se, že má bakalářská práce splnila vytyčené cíle, a výsledky výzkumného šetření naznačily vlivy a podporu rodinného zázemí u studenta vysoké školy. Závěrem lze konstatovat, že určitý vliv existuje, avšak rodinné zázemí není jediný aspekt ovlivňující tuto problematiku.

Použitá literatura

BERNSTEIN, Basil B. *Class, codes and control*. London: Routledge and K. Paul, 1971-90. ISBN 0710070608.

BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-518-3.

Česká asociace pro sociální antropologii: Etický kodex české asociace pro sociální antropologii. *Česká asociace pro sociální antropologii* [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <http://www.casaonline.cz/>

ČSÚ: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

ČSÚ. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vysokoskolaku-rapidne-pribyva>

FRANC, Jiří. *Rodina a její vliv na vzdělanostní dráhy vysokoškoláků* [online digitální knihovna Upa]. Pardubice [cit. 2019-06-10]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/61412/FrancJ_RodinaVliv_TR_2015.pdf

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JÚVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo. 1999. ISBN 80-7203-124-4

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0042-0.

HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3037-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

IROZHLAS: *Je u nás příliš mnoho studentů? IROZHLAS* [online]. 17. listopadu 2014 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz>

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

KATRŇÁK, Tomáš. *Odsouzení k manuální práci: vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-29-6.

KELLER, Jan. *Tři sociální světy: sociální struktura postindustriální společnosti*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-044-5.

KRAUS, Blahoslav. *Sociální aspekty výchovy*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999. ISBN 80-7041-135-X.

MATĚJŮ, Petr. *Nerovnosti ve vzdělání: Od měření k řešení*. Praha: SLON, 2010. Edice studie. ISBN 978-80-7419-032-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

Ministerstvo školství, mládeže a výchovy. *Ministerstvo školství, mládeže a výchovy* [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999. ISBN 8020006907.

Peníze.cz. *Penize.cz* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z:
<https://www.penize.cz/zamestnani/246866-ocima-expertu-co-studovat-a-ktery-obor-bude-mit-zlate-dno>

RADVANOVÁ, Senta. *O rodině, manželství a dětech*. Praha: Panorama, 1978.

Rodina v centru [online]. [cit. 2019-06-06]. Dostupné z:
<https://www.rodinavcentru.cz/socialne-znevychodnujici-rodinne-prostredi-ditete-a-jeho-vliv-na-selhani-v-zs/>

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3133-9.

SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.

SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada, 2012. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3850-5.

Sociologická encyklopedie. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z:
https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana

Univerzita Pardubice. *Univerzita Pardubice* [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z:
<https://www.upce.cz/stipendia-1>

Přílohy

Příloha A seznam otázek k rozhovoru	58
Příloha B Rozhovor s informantem č. 4	60

Příloha A seznam otázek k rozhovoru

První podskupina otázek s názvem SITUACE RODINY

1. Ráda bych se zeptala, zdali rodiče mají vysokoškolské vzdělání. Pokud mají VŠ vzdělání, jakého stupně dosáhli, a ráda bych se dozvěděla, jaký obor vystudovali?
2. (Jestli rodiče nemají VŠ vzdělání), tak někdo jiný z rodiny? Popř. kdo Vás ke studiu inspiroval?
3. Při rozhodování, na jaký obor se přihlásíte, měl na Vás vliv rodičů? (Pokračovat ve šlépějích rodičů, ve stejném oboru?)
4. A jak vůbec probíhalo rozhodování, kam půjdete na VŠ? Radili Vám rodiče? Nebo dokonce rozhodovali za Vás?
5. Respektovali rodiče Váš výběr vysoké školy? Souhlasili s ním? Nesouhlasili, a proč?
6. Setkali jste se s nějakým nátlakem ze strany rodičů, očekávali od Vás, že získáte vysokoškolský titul, a dávali Vám to najevo? A jak? (Vydědím tě atp.)
7. Studujete to, co jste chtěli vy, nebo to co chtěli Vaši rodiče?
8. Jak se ve Vaší rodině pohlíží na vzdělání? Má nějakou důležitost, nebo má vysokoškolské vzdělání ve vaší rodině tradici? (První diplom atp.)
9. Chcete mi říct něco více o Vaší rodině? (Sourozenci)

Druhou podskupinou otázek Podpora rodiny/rodina všeobecně/zázemí

1. Podporují Vás rodiče při studiu, a jak?
2. Jestli ano, ráda bych se zeptala, jakým způsobem? Jde-li o nějakou materiální podporu, peněžitou, či jen duchovní? (Z psychologického hlediska)
3. Žijete s rodiči? Pokud ne, pomáhají vám finančně?
4. Jak vypadá Vaše domácnost: kolik členů je v domácnosti, a jak vypadají vaše příjmy?
5. Pokud jsou rozvedení, máte příjem v podobě alimentů?
6. Jestliže žijí spolu, dostáváte kapesné?
7. Jak je pro tvoje studium důležitá podpora rodiny? Popřípadě partnera/partnerky?
8. Znáte někoho, kdo zvládl vystudovat VŠ, aniž by měl podporu rodičů?
9. Myslíte si, že student, který nemá podporu rodiny je znevýhodněn?
10. Jak vypadá soukromí ke studiu, máte doma dostatek klidu na učení?
11. Pomáhají Vám rodiče se studiem? Pokud ano, jak? (Dovysvětlení, přezkoušení atp.)
12. Jak Vám rodina pomáhá, nebo (partner, partnerka) abyste zvládli například těžkou zkoušku, a jsou vám oporou?

13. Zdali nebydlíte doma, a preferujete kolej, či privát, máte zde nějakého kamaráda/spolubydlícího, který Vám pomáhá se studiem?

14. Jak plánujete svoje studium? Budete prodlužovat, plánujete jet na Erasmus?

Třetí podskupinou otázek **finanční zabezpečení**

1. Přivyděláváte si při studiu? (Brigáda, stála práce)
2. Nebo jsou vaše příjmy pouze finance od rodiny? Nebo například sociální dávky, stipendia atp.?
3. Pokus byste byli v roli rodičů vysokoškoláka, co byste svým dětem financovali a co už ne? Drželi byste se modelu, který je ve Vaší rodině? Nebo byste něco změnili?
4. Víte, že od školy můžete pobírat jak ubytovací, tak prospěchové stipendium? Pobíráte nějaké?
5. Měla by se změnit podpora státu nebo Univerzity? (Pokud ano, jak)
6. Líbí se Vám systém VŠ vzdělávání v ČR? Po uplynutí doby, kterou máte na bakaláře (což jsou 4 roky), jste povinen platit školné i na veřejných školách. Jste pro, aby si studenti platili za studium? Ano či ne, a proč?

Příloha B Rozhovor s informantem č. 4

První podskupina otázek s názvem SITUACE RODINY

1. Ráda bych se zeptala, zdali rodiče mají vysokoškolské vzdělání. Pokud mají VŠ vzdělání, jakého stupně dosáhli, a ráda bych se dozvěděla, jaký obor vystudovali?
  - Rodiče jsou oba vysokoškolsky vzdělání, oba jsou inženýři a vystudovali na stavební fakultě ČVUT obor Geodézie a kartografie.

2. (Jestli rodiče nemají VŠ vzdělání), tak někdo jiný z rodiny? Popř. kdo Vás ke studiu inspiroval?
  - Děda je též inženýr, ale nikdo z rodiny mne ke studiu neinspiroval, možná jen to, že to u nás doma je normální.

3. Při rozhodování, na jaký obor se přihlásíte, měl na Vás vliv rodičů? (Pokračovat ve šlépějích rodičů, ve stejném oboru)
  - Vůbec ne.

4. A jak vůbec probíhalo rozhodování, kam půjdete na VŠ? Radili Vám rodiče? Nebo dokonce rozhodovali za Vás?
  - Rozhodovala jsem se sama a byla to celkem náhoda, jaký obor nakonec studuji. Rodiče mi řekli, jak si mne v budoucnu představují a ve finále to je stejná vize, jakou mám o sobě já. Každopádně obor, který nyní studuji, není ten vysněný.

5. Respektovali rodiče Váš výběr vysoké školy? Souhlasili s ním? Nesouhlasili, a proč?
  - Rodiče naprosto respektují, co studuji, souhlasili s tím.

6. Setkali jste se s nějakým nátlakem ze strany rodičů, očekávali od Vás, že získáte vysokoškolský titul, a dávali Vám to najevo? A jak? (Vydědím tě atp.)
- Nátlakem bych to nenazvala, ale každopádně jsem vždy věděla a stále vím, že by byli raději, kdybych nějaký titul měla. Jde ale spíše o to, že si myslí, že se s titulem budu mít líp než bez něj. Kdybych se ale teď rozhodla skončit se studiem, respektovali by to.
7. Studujete to, co jste chtěli vy, nebo to co chtěli Vaši rodiče?
- Studuji to, co jsem si vybrala já.
8. Jak se ve Vaší rodině pohlíží na vzdělání? Má nějakou důležitost, nebo má vysokoškolské vzdělání ve vaší rodině tradici? (První diplom atp.)
- Není to priorita číslo jedna, každopádně většina rodiny titul má a bere se to jako normální věc. A spíš všichni vědí, že to jde a stačí jen málo chtít k tomu ho dosáhnout. Důležitost samozřejmě má, ale není to nic, kvůli čemu bychom se například hádali.
9. Chcete mi říct něco více o Vaší rodině? (Sourozenci)
- Mám mladšího bratra, který nyní v září bude nastupovat po osmiletém gymnáziu na ČVUT na informační technologie. Jsem přesvědčená, že to dostuduje, ale uvidíme. Školu si též vybral sám podle svých preferencí.

Druhou podskupinou otázek **Podpora rodiny/rodina všeobecně/zázemí**

1. Podporují Vás rodiče při studiu, a jak?
- Ano, podporují mne jak finančně, tak mentálně. Fandí mi a snaží mne motivovat, abych úspěšně absolvovala.
2. Jestli ano, ráda bych se zeptala, jakým způsobem? Jde-li o nějakou materiální podporu, peněžitou, či jen duchovní? (Z psychologického hlediska)
- Jak jsem zodpověděla v předchozí otázce, jde jak o finance, tak o psychickou podporu.

3. Žijete s rodiči? Pokud ne, pomáhají vám finančně?
  - Na škole bydlím na koleji, ale o víkendech jsem stále s rodiči. Hlavní finanční příjem mám od rodičů.
4. Jak vypadá Vaše domácnost: kolik členů je v domácnosti, a jak vypadají vaše příjmy?
  - V naší domácnosti jsou 4 členové, máma, táta, brácha a já. Příjmy v posledních letech zajišťuje máma, táta je dlouhodobě nemocný.
5. Jak je pro tvoje studium důležitá podpora rodiny? Popřípadě partnera/partnerky?
  - Kdyby mne rodiče nepodporovali, tak si jsem téměř jistá, že nestuduji. Přítel je pro mne při studiu velkou oporou, ale není tak zásadní.
6. Znáte někoho, kdo zvládl vystudovat VŠ, aniž by měl podporu rodičů?
  - Myslím, že ne.
7. Myslíte si, že student, který nemá podporu rodiny je znevýhodněn?
  - Těžko říci, jestli se to takhle dá nazvat, ale asi ano. Má to určitě těžší.
8. Jak vypadá soukromí ke studiu, máte doma dostatek klidu na učení?
  - Na koleji se to dá, doma moc příležitosti k učení nemám.
9. Pomáhají Vám rodiče se studiem? Pokud ano, jak? (Dovysvětlení, přezkoušení atp.)
  - Ne, takovou pomoc od rodičů nedostávám, ale vlastně ji ani nechci.
10. Jak Vám rodina pomáhá, nebo (partner, partnerka) abyste zvládli například těžkou zkoušku, a jsou vám oporou?

- Oporou mi jsou všichni, drží mi palce a pomáhají ve stresových situacích.

11. Jak plánujete svoje studium? Budete prodlužovat, plánujete jet na erasmus?

- Erasmus jsem bohužel propásla, takže ho plánuji případně v navazujícím studiu. V současné chvíli už prodlužuji.

Třetí podskupinou otázek **finanční zabezpečení**

1. Přivyděláváte si při studiu? (Brigáda, stála práce)

- Přivydělávám si, ale zanedbatelné částky proti tomu, co dostávám od rodičů.

2. Nebo jsou vaše příjmy pouze finance od rodiny? Nebo například sociální dávky, stipendia atp.?

- Hlavním mým příjmem jsou peníze od rodičů a příležitostná brigáda. Stipendium ani dávky nepobírám.

3. Pokud byste byli v roli rodičů vysokoškoláka, co byste svým dětem financovali a co už ne? Drželi byste se modelu, který je ve Vaší rodině? Nebo byste něco změnili?

- Moji rodiče mi financují vše, co potřebuji, abych se nemusela bát, že mi nezbydou peníze. Na druhou stranu se snažím šetřit. Svým dětem bych chtěla být schopná dopřát totéž.

4. Víte, že od školy můžete pobírat jak ubytovací, tak prospěchové stipendium? Pobíráte nějaké?

- Ano, vím. První tři roky studia jsem pobírala ubytovací stipendium, nyní na něj už nemám nárok, stejně jako na prospěchové.

5. Líbí se Vám systém VŠ vzdělávání v ČR? Po uplynutí doby, kterou máte na bakaláře (což jsou 4 roky), jste povinen platit školné i na veřejných školách. Jste pro, aby si studenti platili za studium? Ano či ne, a proč?
- S tímto systémem souhlasím. Tříleté studium se dá studovat o rok déle a pokud to někomu nestačí, tak si prostě další semestry zaplatí. Pořád se dá zažádat o nějaké úlevy a myslím, že dva semestry navíc jsou dostatečná doba pro dostudování bakaláře.